

Värderingsövningar för en stärkt klassgemenskap

Ett funktionellt verktyg till skolcoachen

CidiaAye Chit

Linda Eriksson

Matilda Mann

Pamela Westerlund

Examensarbete för YH-examen inom hälsa och välfärd

Utbildning: Hälsovårdare (YH) och Socionom (YH)

Åbo våren 2022

EXAMENSARBETE

Författare: CidiaAye Chit, Linda Eriksson, Matilda Mann, Pamela Westerlund

Utbildning och ort: Hälsovårdare (YH) och Socionom (YH), Åbo

Titel: Värderingsövningar för en stärkt klassgemenskap - Ett funktionellt verktyg till skolcoachen

Datum: 26.04.2022 Sidantal: 34

Bilagor: 8

Abstrakt

Syftet med examensarbetet är att undersöka om arbetet med att stärka klassgemenskapen och värderingsövningar fungerar bra ihop. Examensarbetet är ett funktionellt examensarbete som har förverkligats genom litteratursökning i kombination med att skolcoacherna på Åland testat verktyget i sitt arbete. Därefter har hela arbetsprocessens resultat utvärderats skriftligt. Som stöd för det funktionella examensarbetet har Lean start up metoden använts.

Examensarbetet är ett beställningsarbete där vi fick som uppgift att skapa ett funktionellt verktyg som kan stöda skolcoacherna i deras arbete. Hela produktionsprocessen började med att vi kontaktade fem skolcoacher och ta reda på vad de saknar för verktyg i deras arbete. Redan vid första kontakten kom det fram att skolfrånvaro är ett stort problem som skolcoacherna tacklas med och litteratursökningen visade att problemet är nationellt. Skolcoacher ska arbeta förebyggande och motiverande och därför valde vi att fokusera på att främja skolnärvaron i stället. Skolcoachernas arbetsbild är främst att handleda, stödja och finnas till för eleverna varje dag i skolan.

Resultatet bygger på tre loopar, där en vidareutveckling har gjorts vid varje loop baserat på skolcoachernas respons. Resultatet tyder på att värderingsövningar kan vara en del i processen att stärka klassgemenskap och att värderingsövningar kan stödja skolcoacherna i arbetet med att stärka klassgemenskapen.

Språk: svenska

Nyckelord: skolcoach, skolnärvaro, klassgemenskap och värderingsövning

BACHELOR'S THESIS

Author: CidiaAye Chit, Linda Eriksson, Matilda Mann, Pamela Westerlund

Degree Programme: Health Care and Social Services, Turku

Title: Value Clarification for a strengthened Class Community - A functional Tool to the School Coach

Date 26.04.2022 Number of pages 34

Appendices 8

Abstract

The purpose of the thesis was to investigate whether the work of strengthening the class community and values clarification go well together. The thesis is a functional degree project that was implemented through a combination of literature study and the school coaches on the Åland Islands who has been testing the tool in their work. Afterwards, the results of the entire work process were evaluated in writing.

The thesis is a commissioned work, where our assignment was to create a functional tool that can support the school coaches' work. The whole development process started with us contacting five school coaches and asking them what kind of tools they are missing in their work. Already at the first contact was absenteeism a considerable problem that emerged that the school coaches are facing, and in the literature search, it appears to be a national problem. The school coaches' purpose is to work in a preventive and motivational way, we therefore chose to focus on encouraging school attendance. The school coaches' duties are mainly to supervise, support and to be there for the students every day at school.

The result emerged through three loops, where a further development was made at each loop based on the school coaches' responses. The results indicate that value clarification can be part of the process of strengthening class community, and that value clarification can support school coaches in the work of strengthening the class community.

Language: Swedish

Key words: school coach, school attendance, class community, values clarification

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Bakgrund	2
3	Syfte och frågeställning.....	2
4	Litteratursökning	3
4.1	Närvaro.....	3
4.1.1	Skolklimat.....	4
4.1.2	Självkänsla och självförtroende	4
4.1.3	Sociala färdigheter	5
4.1.4	Elevhälsan.....	6
4.1.5	Stadieövergång.....	6
4.2	Tonårsutveckling.....	7
4.3	Klassgemenskap	7
4.4	Material och övningar för att stärka klassgemenskapen.....	8
4.5	Värderingsövningar.....	9
4.5.1	Ledaren och påståenden.....	11
4.5.2	Olika typer av värderingsövningar	11
4.6	Sammanfattning.....	12
5	Metod	13
6	Verktyget.....	14
6.1	Loop 1	15
6.2	Loop 2	18
6.3	Loop 3	24
6.4	Vidareutveckling.....	27
7	Forskningsetik.....	27
8	Tillförlitlighet och generaliserbarhet.....	28
9	Resultatdiskussion.....	29
10	Källförteckning	31

Bilagor

Bilaga 1 Sammanställning av skolcoachernas svar

Bilaga 2 Sökhistorik

Bilaga 3 Epost till skolcoacherna om idén

Bilaga 4 Epost till skolcoacherna om Loop 1

Bilaga 5 Epost till skolcoacherna om Loop 2

Bilaga 6 Epost till skolcoacherna om Loop 3

Bilaga 7 Epost till skolcoacherna om samtycke

Bilaga 8 Verktyget

1 Inledning

Det här är ett funktionellt examensarbete som är beställt av Skolcoachprojektet vid YH Novia. Examensarbetet ska utmynna i ett konkret verktyg som landets skolcoacher kan använda i sitt arbete. Givna kriterier till verktyget är att det ska locka till diskussion, reflektion samt aktivera elevernas tankar och att det ska fylla ett behov som skolcoacherna har. För att ta reda på vilket behov skolcoacherna har kontaktas fem skolcoacher på Åland. En gemensam nämnare vi hittar i deras svar är en ökad skolfrånvaro. Då det här är ett stort problemområde och skolcoacher främst ska arbeta förebyggande och motiverande har vi i litteratursökningen försökt lyfta faktorer som främjar skolnärvaro i stället. Skoltrivsel i ett positivt skolklimat, trygghet, goda relationer, känslan av tillhörighet, delaktighet, acceptans och att eleverna känner sig sedda och hörda är faktorer som främjar skolnärvaro. Elevhälsans förebyggande arbete är också en viktig del i arbetet med att främja skolnärvaro, vilket kopplas ihop med våra egna yrkesområden: hälsovårdaren och socionomen, som kan arbeta som skolkurator.

Ett konkret önskemål från skolcoacherna är att vi ska producera ett verktyg som kan stärka klassgemenskaperna i skolan, förslagsvis med hjälp av värderingsövningar. Då en stärkt klassgemenskap skapar trygghet, goda relationer, tillhörighet och acceptans och värderingsövningar lockar till diskussion, reflektion och aktiverar elevernas tankar antog vi detta önskemål. Examensarbetets syfte är således att ta reda på om värderingsövningar kan stöda skolcoacherna i att bygga klassgemenskaper, om värderingsövningar kan öka klassgemenskapen och om eleverna lär känna varandra mer med hjälp av värderingsövningarna.

Som hjälp till produktutvecklingen används Lean Start up-metoden. Det viktigaste i metoden är att bistå med något nytt och att faktiskt fylla ett behov, samt våga testa tidigt och genom flera loopar (tester) lära oss om vi är på rätt väg eller inte. Vår slutprodukt har genomgått tre loopar där skolcoacherna har fått testa verktyget med olika klasser och med hjälp av respons från dem har verktyget vidareutvecklats i varje loop. Det är svårt att mäta tillförlitligheten då testerna är gjorda av så få skolcoacher, men de som har testat är nöjda med det slutliga verktyget och kommer att använda det i framtiden. Vilket tyder på att verktyget fyller en funktion.

2 Bakgrund

Detta funktionella examensarbete är ett beställningsarbete där uppdraget är att utveckla ett konkret verktyg som skolcoacher kan använda i sitt arbete. I examensuppdraget framgår det att en skolcoachen främst ska arbeta motiverande och förebyggande. Kriterier för verktyget är att det ska locka till diskussion, reflektion och aktivera elevers tankar samt motsvara skolcoachers behov.

I samtal med fem skolcoacher på Åland framkommer det att de saknar tydliga arbetsbeskrivningar och att alla arbetar på olika sätt. De har olika utbildningar i grunden och behörighetskrav för yrket verkar inte finnas. Vissa har arbetsrum och/eller arbetsmobiler, andra inte. Vissa arbetar mera på gruppnivå, andra mera på individnivå. En gemensam nämnare är dock att de alla brottas med skolfrånvaro på ett eller annat sätt.

Att 4000 elever i grundskolans högre klasser har så hög frånvaro att skolan har behövt lägga in speciella åtgärder finns också att läsa på Utbildningsstyrelsens hemsida. De menar att betydande orsak till den ökade skolfrånvaron är bland annat psykisk ohälsa, omständigheter i hemmet, inlärningssvårigheter och sociala problem i skolan, så som brist på vänner eller mobbing. (Utbildningsstyrelsen, 2021). Enligt 4§ i Lag om elev- och studerandevård (Lag om elev- och studerandevård, 30.12.2013/1287) har alla som arbetar i skolan ett ansvar att främja elevernas och hela skolans välbefinnande. Vi tänker att en skolcoach kan bidra mycket till arbetet med elevernas välbefinnande och de sociala problemen i skolan. En skolcoach önskar ett verktyg som kan stärka klassgemenskaperna, till exempel genom någon sorts värderingsövning. Vi tänker att en ökad klassgemenskap kan minska de sociala problemen i skolan och på det sättet främja skolnärvaron. För att se skolcoachernas svar i sin helhet se bilaga 1.

3 Syfte och frågeställning

Syftet med examensarbetet är att undersöka om arbetet med att stärka klassgemenskapen och värderingsövningar fungerar bra ihop. Våra forskningsfrågor är:

- Kan värderingsövningar stödja skolcoachens arbete med klassgemenskapen?
- Kan värderingsövningar stärka klassgemenskaperna i skolan?
- Lär eleverna känna varandra bättre genom värderingsövningar?

4 Litteratursökning

Då intervjuerna påvisade att skolfrånvaron är ett problem som flera skolcoacher brottas med sökte vi först information om orsaker till skolfrånvaron. Vi ville producera ett verktyg som skolcoacherna skulle ha nytta av i arbetet. I databaserna EBSCO, Alma Novia och Google Scholar använde vi sökord som: school attendance and factors* or causes* or influences, trauncy* or student absenteeim* or school attendance och early signs för att få en bild av området. Området var stort och svårt att greppa. Vid idéseminariet hade uppdragsgivaren också ett önskemål om ett mer lösningsfokuserat grepp för att undvika det problemfokus sökningen nu hade. Genom sökningar i samma databaser och vid biblioteken med sökord som ”promote and school attendance” och ”främja skolnärvaro” slår vi fast att även främjandet av skolnärvaro är ett stort område, där skolan bör arbeta systematiskt. Vi fann dock olika främjande faktorer som vi anser att en skolcoach kan arbeta med; skoltrivsel, skolmiljö, sociala färdigheter, självkänsla, självförtroende och klassgemenskap. Slutligen tar vi reda på mer om värderingsövningar med hjälp av sökord som ”values clarification methods” and ”systematic review” i samma databaser. Vi hittar inte mycket forskning kring värderingsövningar, men desto fler böcker. Enligt författare, som har arbetat med värderingsövningar i många år, är det en beprövad metod som har påvisat positiva effekter för individer och grupper.

Sökhistoriken, i bilaga 2, visar vilka vetenskapliga artiklar som har använts i arbetet. Ingen av oss kan ta till sig långa texter på finska, vilket har begränsat vår litteratursökning något. En variation av källor har använts till arbetet: tillförlitliga hemsidor, vetenskapliga artiklar, böcker och elektroniska publikationer.

4.1 Närvaro

Trivsel, trygghet, goda relationer, känslan av tillhörighet, positivt skolklimat, delaktighet, acceptans och att eleverna känner sig sedda och hörda är faktorer som främjar skolnärvaro. Eleverna behöver också känna att de är viktiga. Vidare framkommer vikten av en god stadieövergång då eleverna byter klasskamrater och lärare.

Det är normalt att unga inte vill åka till skolan ibland, men skolans mål ska ändå vara att alla elever ska trivas samt känna sig trygga i skolan och vilja åka dit varje dag. Det är lätt att man förklarar dessa problem på individnivå och satsar på lösningar hos enskilda elever, men för att uppnå bästa resultat krävs lösningar på en allomfattande nivå. (Landell, 2018, ss. 62-63,67). Trygghet är grunden till om elever vill vara i skolan eller inte (Andersson, 2019, s.

12). Relationsbyggandet är å sin sida en avgörande faktor för att skapa trygghet. Det är viktigt att både ha goda relationer mellan lärare och elever och eleverna sinsemellan. Forskning bekräftar att goda relationer har betydelse för närvaro. (Landell, 2018, ss. 69,71).

4.1.1 Skolklimat

Elever har rätt till en trygg studiemiljö, vilka består av både fysiska, psykiska och sociala faktorer (Laitinen, Haanpää, Francke, & Lahtinen, 2020, ss. 13,45). Finska Utbildningsstyrelsen slår fast att det är viktigt med en omgivning som består av positiv stämning där alla respekterar varandra, vilket ökar trivseln och välbefinnandet i skolan. Alla kan påverka miljön positivt genom det egna agerandet, bland annat genom att lyssna på och ta hänsyn till varandra. (Utbildningsstyrelsen, 2020, ss. 7-8).

Ett gott skolklimat bestående av goda relationer mellan både elever och lärare, där eleverna känner sig inkluderade, accepterade, sedda, hörda, delaktiga samt upplever självbestämmande skapar en känsla av tillhörighet och trygghet. Detta är faktorer som stöder elevens skolanknytning samt påverkar skoltrivsel och skolnärvaron positivt. De vuxna behöver vara tillgängliga för eleverna och lyssna på deras åsikter och visa dem att deras åsikter är viktiga. (Landell, 2016, ss. 150,171,173-174,224,226). Skolcoacherna själva säger att de arbetar mycket i skolkorridorerna och under raster. De är på det sättet lätta att ta kontakt med vilket skapar trygghet för eleverna. När eleverna har förtroende för de vuxna i skolan och får vara delaktiga i trygghetsarbetet stärks skolklimatet (Gladh & Sjödin, 2014, s. 17).

Sammanfattningsvis kan vi slå fast att i ett positivt skolklimat, där alla respekterar och accepterar varandra, finns tillhörighet och trygghet. Där alla känner sig sedda, hörda och delaktiga samt har en anknytning till skolan ökar trivseln och välbefinnandet.

4.1.2 Självkänsla och självförtroende

Självkänsla och självförtroende är också kopplat till skoltrivsel och skolnärvaro. Som en del av närvaroarbetet kan skolan stöda eleverna i det här. (Landell, 2016, s. 162). Har eleven en positiv självuppfattning finns också förutsättningar att klara av ett socialt samspel. För att hjälpa elever att bygga en positiv självuppfattning och skapa ett bra socialt samspel i klassrummet har läraren en viktig roll. Det är bland annat viktigt att läraren ses som en viktig person som är tillförlitlig och upplevs som engagerad i elevens utveckling och intressen. Det är även viktigt att eleven får känna ansvar för sina personliga prestationer. Att använda

eleverna som resurs är ett bra sätt att bygga klassammanhållningen. (Stensaasen & Sletta, 2000, ss. 101,105).

En positiv självuppfattning stöder eleverna i samspelet med sin omgivning. Även om det i texten ovan står att läraren har en viktig del i det arbetet, anser vi att en skolcoach också kan arbeta med att stärka elevernas självuppfattning. En önskan är att vårt verktyg även kan bidra till det.

4.1.3 Sociala färdigheter

För att fungera i en grupp och för att lära känna nya människor krävs vissa sociala färdigheter. Enligt en enkätundersökning som Röda Korset har gjort tillsammans med Taloustutkimus upplever 33% av unga mellan 15 och 24 år svårigheter att lära känna nya människor på grund av osäkerheter eller oro inför sociala situationer (Utbildningsstyrelsen, 2022). För att stärka sig själv i sociala situationer är det bra att utsätta sig för det som känns utmanande. I nya livssituationer, som till exempel att börja i en ny skola, kan ens sociala färdigheter behöva stärkas på nytt. (Nyyti, 2021). Sociala färdigheter behövs för att kunna interagera med sin omgivning. Exempel på sociala färdigheter är: att lyssna, diskutera, uttrycka sig, ta andra i beaktande och hjälpa andra. Övning och erfarenhet bidrar till utvecklandet av sociala färdigheter (Utbildningsstyrelsen, 2022). Sociala färdigheter är något alla behöver träna på (Barnavårdsföreningen, s. 39).

Det är viktigt att sätta resurser på att stödja kompisfärdigheter och sociala färdigheter i skolan. En utmaning som många unga har är hur de uppfattar att omgivningen ser på dem. Exempelvis att de inte känner sig godtagna i gruppen eller saknar känslan av tillhörighet. Många har problem med de egna sociala och kommunikativa färdigheterna, därför behöver man stödja de ungas utveckling. (Utbildningsstyrelsen, 2022).

Många unga upplever nya sociala situationer som svåra. Att kunna lyssna på andra, diskutera med andra, uttrycka sig, ta andra i beaktande och acceptera varandras åsikter är förmågor vi hoppas vårt verktyg hjälper eleverna att stärka. Som det också framkommer av texten ovan är det bra att utsätta sig för obekväma situationer för att öva sina sociala förmågor och vi tror att verktyget kommer att stödja elevernas kompisfärdigheter i klassen.

4.1.4 Elevhälsan

Även elevens hälsa påverkar skolgången – en bättre hälsa främjar skolgång och närvaro. Här har skolhälsovårdaren en viktig roll. Forskning har påvisat att kontakt med skolhälsovårdaren främjar skolnärvaro och ökar elevernas delaktighet. Det är viktigt att agera tidigt då eleverna har problem med hälsan eller med det sociala. (Weismuller, Gransska, Alexander, White, & Kramer, 2007, ss. 112-116). I 3§ i Lag om elev- och studerandevård (Lag om elev- och studerandevård, 30.12.2013/1287) framkommer att studerande ska ha rätt till individuell elevhälsa och i 5§ framgår vad som ska ingå i den individuellt inriktade elevhälsan; hälso-, psykolog- och kuratorstjänster. Hela läroanstalten ska enligt 4§ om den generellt inriktade elevhälsa; främja de studerandes inläring, välbefinnande, hälsa samt delaktighet och skapa en trygg och tillgänglig studiemiljö. Insatserna genomförs av alla aktörer inom elevhälsan.

Elevhälsan har en betydande roll, med sitt hälsofrämjande och förebyggande arbete, när det gäller främjandet av närvaro. För närvaroarbetet är det viktigt med en god samverkan mellan olika professioner i skolan, vilka har olika arbetsuppgifter som kan stöda elevernas hälsa och mående, och då också närvaron. (Landell, 2016, ss. 255-256).

Elevhälsans arbete kopplar till skribenternas kommande yrkesområden: hälsovårdare och behöriga skolkuratorer. Enligt lagen om elev- och studerandevård bär alla vuxna i skolan ett ansvar för elevernas välbefinnande i skolan. Att skolcoacherna samarbetar tätt med elevvårdsteamet fick vi också veta vid den första kontakten med skolcoacherna.

4.1.5 Stadieövergång

En god övergång, med en tydlig och kontinuerlig informationsöverföring bidrar till skolnärvaro. En god överföringsmetod och ett gott samarbete mellan olika utbildningsstadier stöder långsiktigt elevernas lärande och utveckling (Landell, 2016, ss. 325-329, 397). Mixelle & Irvin säger, enligt Andersson (2019), att övergången från grundskolans lägre klasser till grundskolans högre klasser kan vara ett kritiskt moment. Det är viktigt att få stöd i dessa övergångar för att undvika att hamna utanför. Att skolan hanterar en övergång bra har betydelse för eleverna. (Andersson, 2019, ss. 17-18). Vid övergången till olika stadier är det viktigt att eleverna känner sig stöttad från både jämnåriga och föräldrar (Muscará, Pace, Passanisi, D'Urso, & Zappulla, 2018, ss. 2690-2696).

Vid den första kontakten med skolcoacherna svarade en skolcoach, som arbetar i grundskolans högre klasser, att hen saknar kontakten med grundskolans lägre klasser. Hen

önskade ett verktyg som kunde användas för att bygga relation till dem. Vi tror att vårt verktyg skulle passa bra även vid överföringsstadiet. Skolcoachen skulle då få en möjlighet att påbörja relationsarbetet. Att relationsarbete är viktigt för att känna trygghet syns under rubrik 4.

4.2 Tonårsutveckling

De flesta skolcoacher som har deltagit i detta arbete arbetar inom grundskolans högre klasser. Därför är även tonårsutveckling intressant att undersöka. Under tonårstiden bildar ungdomen sin identitet och skolan kan bidra med det genom att skapa accepterande miljöer. Att ha möjlighet att få vara den man vill ger en känsla av trygghet och att trygghet främjar skoltrivsel och skolnärvaro framkom redan under rubrik 4.

Tonåren är en speciell tid där kroppen går igenom många förändringar, både fysiskt och psykiskt. Tonårningen går inte bara genom puberteten utan också identitetsbildningen. Det är en tid då ungdomen kan känna sig missförstådd och uppleva ensamhet (Borgenstierna, 1981, s. 68). Under tonårstiden vill ungdomen bli självständigt och skapa sin identitet, vilket kan leda till förändringar i relationer till både jämnåriga och föräldrarna. (Gråberg, 2009).

Identitet är både någonting personligt och socialt, där den personliga identiteten handlar om vem man är, vem man vill vara och vad man vill göra. Den sociala identiteten handlar om olika roller och grupper man hör till, samt känslor och upplevelser av att höra till de olika kategorierna. Identitet förändras med livet och i växelverkan med andra. Skolan kan stödja och stärka elevens identitetsbildning genom att skapa en miljö där elevens identitet beaktas och alla accepteras för den de är. (Utbildningsstyrelsen, 2020, ss. 21-22).

Kompisar blir allt viktigare för tonårningen i och med att de blir allt mera självständiga (HHS, u.d.). Att vara med kompisar ger tonårningen en känsla av gemenskap, och de flesta tonåringar föredrar att spendera tid med kompisarna över familjen (Magnusson, 2019). Att känna sig accepterade och trygga bidrar positivt till barnens/ungdomens utveckling och tillväxt som människa (Laitinen, Haanpää, Francke, & Lahtinen, 2020, s. 5).

4.3 Klassgemenskap

Relationsarbetet behöver tid i nya klasser. Om alla känner varandra skapas en trygg klass där alla vågar vara sig själva och uttrycka sina åsikter. Trygghet har vi redan tidigare

förklarar som en främjande faktor för skolnärvaro. Det finns många olika sorters övningar som kan stärka klassgemenskapen, som kan läsas i följande rubrik 4.4.

Mannerheims barnskyddsförbund konstaterar att alla klasser är unika men styrs av samma dynamik; eleverna behöver lära känna varandra för att gruppen ska fungera bra tillsammans (MLL, 2020). Relationsarbete behövs för att skapa en social tillvaro, ett arbete som ständigt behöver pågå i skolan. Av relationsarbete lär eleverna sig hur sociala situationer och samspel fungerar. Relationsarbetet blir påtagligt när man ser på elevernas interaktion i kamratgruppen. (Bliding, 2007, ss. 7-8).

Sammanhållning i klassrummet handlar enligt Bliding (2007, s. 7) om att skapa ett tryggt klassrumsklimat och bygga fungerande relationer. Mannerheims barnskyddsförbund (2020) pekar också på att arbetet med klassammanhållning handlar om en process. Processen grundar sig på att främja samspel, tillit, välbefinnande och närhet bland alla gruppmedlemmar. Processens syfte är att hjälpa eleverna att lära känna varandra så att de i sin tur kan känna sig trygga och våga ta plats i klassen.

Att alla i gruppen får vara delaktiga, respekterar och tar hänsyn till varandra samt har gemensamma regler bidrar till välbefinnande inom gruppen. Övningar och metoder som kräver samarbete är bra att använda då vi vill stärka klassgemenskapen. (Laitinen, Haanpää, Francke, & Lahtinen, 2020, s. 32).

4.4 Material och övningar för att stärka klassgemenskapen

Det finns olika övningar som kan användas för att uppnå en god känsla i klassen. Eleverna behöver få veta varför övningarna görs för att nå sitt syfte. (MLL, 2020). I publikationen *Vi i klassen- för ökat välbefinnande och bättre trivsel* framkommer att samarbetsövningar kan skapa en god klassgemenskap. Övningarna ger samtliga inom gruppen en känsla av att alla behövs samtidigt som de ger eleverna en möjlighet att träna sin samarbetsförmåga och de sociala färdigheterna. När barn har roligt och får en känsla av att de har lyckats med någonting tillsammans leder det till en bättre klassgemenskap och en ökad trivsel. Publikationen innehåller många förslag på övningar som kan användas i arbetet med att stärka klassgemenskapen. (Barnavårdsföreningen, ss. 17,39, 69-80). Det är viktigt att komma ihåg att klassgemenskapen inte blir perfekt på en dag utan man behöver arbeta med det under hela läsåret (MLL, 2020). En hel del av materialet nedan är inriktat mot grundskolans lägre klasser. Vi anser dock att även eleverna i grundskolans högre klasser har nytta av samarbetsövningar.

Skola i rörelse har tagit fram en handbok vars syfte är att öka elevernas välbefinnande och inläring i skolan genom att utveckla skolgemenskapen. (Liikkuvakoulu, 2016). Folkhälsan hade tidigare ett antimobbningsprojekt som heter *Vi mobbar int* med syftet att lärare, elever och deras föräldrar ska bidra till att motverka otrygghet och utanförskap. Inom projektet ingår olika övningar för att öka elevernas välbefinnande i skolan och i klassen. (Romantschuk-Pietilä, 2003).

Mieli.rf (Mieli rf., u.d.) har mycket material som är fritt och lätt att använda. Dock är det mesta materialet riktat mot grundskolans lägre klasser. Till exempel Empatispelet, Kort för känslö- och vänskapsfärdigheter och i handboken *Må bra tillsammans* (Nurmi, Sillanpää, & Hannukkala, 2015, ss. 33-39) finns ett kapitel om en trygg gemenskap och övningar som kan stärka den. Till arbetet med grundskolans högre klasser finns främst diskussionsmaterial.

Under året 2016 startade Folkhälsan ett forskningsprojekt som heter Styrka, glädje och medkänsla. Projektet vill stärka barns resurser och välbefinnande. En del av projektet handlar om positiva relationer där eleverna får lära sig hur de kan lyssna och hur de kan vara empatiska, förlåtande, tacksamma och vänliga. (Folkhälsan, 2016). Projektledare Åse Fagerlund gav 2021 ut boken *Öka välbefinnandet i skolan*. Boken är full med praktiska lektioner i positiv psykologi. Del tre handlar om medkänsla och innehåller lektioner som stärker goda relationer, om god vänskap, om att verkligen lyssna, och om konfliktlösning. (Fagerlund, 2021).

I Forumspel tränar deltagarna att hitta nya lösningar på vardagskonflikter. Det är en rollspelsmetod där gruppmedlemmarna gestaltar aktuella problem och deltagarna får avbryta spelet och aktivt delta genom att gå in och förändra situationen. (Byréus, 2012, ss. 140-142). Byréus menar att så kallade Icebreakers kan användas som uppvärmning inför andra svårare övningar. Det är övningar som innehåller rörelse och lek vilket ökar energin i gruppen, i vårt fall klassen. I Icebreakers blir ingen deltagare utslagen vilket ökar klassgemenskapen. (Byréus, 2012, s. 43).

4.5 Värderingsövningar

Tidigare i litteratursökningen har vi tagit reda på vad som kan främja skolkollegor och visat på olika typer av metoder som kan användas för att stärka klassgemenskapen. Värderingsövningar nämndes under vår första kontakt med skolcoacherna, vilket fängade vårt intresse. Vi hittade ingen forskning på om värderingsövningar fungerar specifikt mot en stärkt klassgemenskap, men nog forskning som påvisar att värderingsövningar har fungerat

i andra sammanhang. Någon teoretisk och empirisk grund saknas dock, men författare som har arbetat med värderingsövningar i många år vidhåller att det är en oslagbar metod om en vill arbeta med trygga samtalsklimat.

I värderingsövningar får deltagarna höra ett påstående eller en fråga och ska sedan ta ställning och uttrycka sina åsikter i gruppen, bli lyssnade på, lyssna på andra och reflektera över vad som har sagts (Byréus, 2012, ss. 99-100). Det här tyder på att värderingsövningar kan ge eleverna en möjlighet att träna de sociala förmågorna som framkom tidigare i arbetet. Tanken är att värderingsövningarna ska hjälpa till att skapa en inkluderande samtalsmiljö där deltagarna möts i olika uppfattningar, men ändå visar varandra respekt. (Byréus, 2012, ss. 102,104). Övningarna är en process som tar tid och tanken är att eleverna på sikt kan utveckla egna tankar, åsikter och prioriteringar och att kunna stå för sina åsikter. Värderingsövningar hjälper till att träna de ungas respekt för andra människor. (Steinberg, 2020, ss. 24-25).

Forskning påvisar att värderingsövningar saknar en teoretisk och empirisk grund men att de ändå används och fungerar inom olika områden. (Wittenman, Scherer, Gavaruzzi, & et.al, 2016). Bland annat inom fetmaintervention, baserad på Motiverande samtal, visar forskning att värderingsövningar kan fungera tidigt inom behandlingen (Caccavale, LaRose, Mazzeo, & Bean, 2020). Gunawan, Gunawan & Huda (2020) har genom forskning tagit reda på om elevers respekt för lärarna kunde öka med hjälp av värderingsövningar. Värderingsövningar visade sig vara effektiva vid gruppsamtal och det framkom att elevernas respekt för lärare ökade efter värderingsövningen. Reinita (2017, ss. 570-576) har använt värderingsövningar i årskurs fyra och forskningen påvisar att värderingsövningar är en bra metod för elevers inläring om bland annat värderingar. Edwards & Elwyn (2009, s. 124) visar i sin forskning på att värderingsövningar kan hjälpa personer att identifiera faktorer som är viktiga för dem.

Karin Byréus (2012, ss. 12,102) har arbetat med värderingsövningar i många år och i hennes bok *Kreativa metoder* finns information och förslag på övningar. Enligt Byréus påverkas gruppklimatet och individens självförtroende av värderingsövningar, vilket också ger positiva resultat på både individ- och gruppnivå. Om en ledare lyckas hålla samtalen respektfulla och inte släppa igenom kränkningar kan gruppens öppenhet och demokrati ökas. Det är viktigt att komma ihåg att argumentation inte är tillåtet, det finns inte några felaktiga svar.

Värderingsövningar är oslagbara att använda då vi vill skapa ett tryggt samtalsklimat i ett klassrum (Jonsson, 2020, s. 43). De kan hjälpa oss att bryta osunda klasstrukturer. Ett tryggt

samtalsklimat, säger skolchefen i Skellefteå kommun, är en rättighet för att främja barn och ungdomars personliga utveckling. Han säger även att vi lär oss med förnuft och känsla, med mage och hjärta, bättre än vid traditionell undervisning. Vi behöver förstärka elevernas förståelse för varandra och ge dem livskunskap utöver läroplanen. (Söderström, 2020).

4.5.1 Ledaren och påståenden

Det är ledaren som håller i strukturen och ramarna för värderingsövningen, där alla deltagare ska vara inkluderade och få komma till tals om de så önskar. Ingen ska dock bli tvingade till att säga någonting. Ledaren ska uppmuntra deltagarna till olika idéer och tankar, en mångfald av åsikter tillför mycket till diskussionen. Ledaren ställer öppna frågor, är lyssnande, engagerad och samtidigt neutral. Ingen deltagare får avbryta någon annan eller kommentera något negativt. (Byréus, 2012, ss. 102-103).

Ledaren ska inte fiska efter svar eller ställa frågor som kräver privata svar (Eriksson, 2020, ss. 64-66). Det är tillåtet om eleven inte vill sitta med eller ta ställning, med tiden kommer de också att delta när de vet hur det går till (Lundqvist, 2020). Detta har vi tagit i beaktande i utvecklandet av vårt verktyg. Påståendena hålls i det stora hela neutrala utan att bli för privata. Frågorna eller påståendena ska vidare anpassas till deltagarna, temat och syftet med övningen behöver vara klart för alla inblandade (Byréus, 2012, s. 103). Följdfrågorna ska gärna formuleras utan ett varför och utan ironi. Fråga till exempel ”Hur tänker du då?” eller ”Vad fick dig att gå till nej-lappen på den här frågan?”. Det här kallar Byréus för klargöringsfrågor. De hjälper deltagarna att förtydliga sina ståndpunkter och ledaren att arbeta vidare med fördomar och provocerande svar. Deltagaren kanske inte ändrar åsikt framför gruppen, men ett frö är trots allt sått. (Byréus, 2012, ss. 108-109).

Värderingsövningar är en användbar metod, men ställer rätt höga krav på ledaren. Instruktionerna till vårt verktyg behöver vara tydliga och lätta att följa. Ledaren behöver hålla en strikt struktur där ingen elev får avbryta eller kommentera en annans tankar negativt. Vidare ska ledaren uppmuntra till olika tankar, ställa öppna frågor och hålla sig neutral.

4.5.2 Olika typer av värderingsövningar

Handuppräkning kan användas för att öka delaktighet och engagemang under en lektion. Eleverna räcker upp handen om de håller med om ett uppläst påstående, håller händerna mot golvet om de inte håller med och lägger armarna i kors om de kanske håller med eller inte

har hunnit ta ställning. Hur eleverna visar sina svar kan varieras på olika sätt. Eleverna reflekterar i liten grupp och delger sedan i den stora gruppen. (Byréus, 2012, ss. 115-116).

Fyra hörn är en övning vars syfte är att låta eleverna ta ställning utan att påverkas av andra. Ledaren ger eleverna ett dilemma eller situation att ta ställning till, med givna svar i tre hörn. I det fjärde hörnet får eleverna själva komma med alternativ, ett så kallat "Öppet hörn". Det är viktigt att förklara för eleverna att det öppna hörnet inte är ett "jag-vet-inte-hörn" utan eleverna ska i detta hörn komma med egna förslag (Jonsson, 2020, s. 106). När ledaren har läst påståendet får eleverna en kort betänketid och sedan rör sig alla mot sitt svar på samma gång. (Byréus, 2012, s. 111). Eleverna får sinsemellan diskutera i de egna hörnen, därefter får de som vill delge sina svar till hela klassen/gruppen. Blir någon elev ensam i något hörn går ledaren dit och diskuterar med eleven. Vill eleverna byta hörn efter diskussionerna är det tillåtet. (Jonsson, 2020, s. 107).

I övningen Stå på linjen kan vi snabbt ta tempen i gruppen. Ledaren drar upp en linje på golvet med siffror 1 till 6. Jämmt antal undviker att eleverna kan ställa sig i mitten vilket kunde tolkas som inget ställningstagande (Jonsson, 2020, s. 107). Byréus skriver att det är bra om eleverna redan står upp då de får höra påståendena, så det inte blir ett så stort steg att lämna sin stol (Byréus, 2012, s. 116). När eleverna har hört påståendet tar de ställning genom att ställa sig på linjen någonstans mellan 1 (håller med) och 6 (håller inte alls med). Det är bra med en diskussion mellan de elever som står nära varandra, där de får diskutera varför de har valt att stå där de står. Avslutningsvis kan en återgivning med hela klassen hållas. (Jonsson, 2020, s. 107).

Ovan valde vi att ge instruktioner kring de övningar vi har tagit med i verktyget. Karin Byréus (2012) tar också upp övningarna Heta stolen, Ja-nej-kanske, Så därför..., Oavslutade meningar, Listning och Rangordningsövning. Se mer om dem i hennes bok *Kreativa metoder – för grupputveckling och handledning*.

4.6 Sammanfattning

En skolcoach ska arbeta förebyggande och motiverande. Problematisk skolfrånvaro är något nästan alla av de intervjuade skolcoacherna kom i kontakt med. Men frågan är då hur de kan främja skolnärvaro?

Tillhörighet - att känna sig sedd och hörd, trygghet - att accepteras, positivt skolklimat med goda relationer och sociala färdigheter främjar skolnärvaro. Sociala färdigheter att ta fasta

på här är att lyssna på andra och acceptera att de har en annan åsikt, diskutera och att uttrycka sig. Skolorna bör lägga mycket tid på det arbetet. I en god atmosfär finns också respekt och förståelse för varandra. Relationsarbetet behöver få mycket tid i nya klasser. Om alla känner varandra skapas en trygg klass där alla vågar vara sig själva och uttrycka sina åsikter.

Litteratursökningen har visat att det redan finns många olika övningar som kan stärka klassgemenskapen, men under litteratursökningen har vi dock inte hittat värderingsövningar riktade direkt och endast mot en ökad klassgemenskap. Forskning påvisar att värderingsövningar fungerar och övriga författare menar att värderingsövningar är oslagbara att arbeta med då vi vill öka positiva samtalsklimat i klassen.

5 Metod

Vårt uppdrag är att genom ett funktionellt examensarbete producera ett konkret verktyg som skolcoacher behöver i sitt arbete. Som stöd till det funktionella arbetet har vi läst om Lean Startup-metoden. Ries (2011, s. 20) menar att slutprodukten ska vara något som kunden vill ha samt ser ett värde i. Att våga testa och lära sig under hela processen är det viktigaste i metoden. Produkten förändras således hela tiden för att möta skolcoachens respons. Efter respons tar vi ställning om vi ska förändra (pivot) eller fortsätta med (persevere) produktutvecklingen. Detta kallar Ries för en bygg-mät-lär-loop. Loopen upprepas flera gånger.

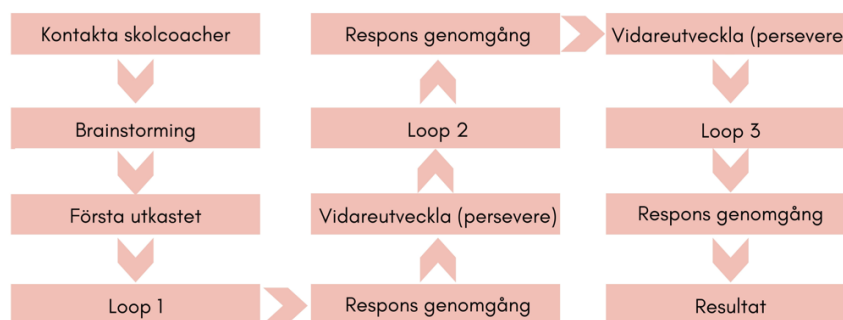
Steg ett var att ta reda på vad de saknar i sitt arbete. Vi kontaktade fem skolcoacher på Åland i början av januari 2022. Under de kommande veckorna hade vi antingen telefon- eller epostkontakt med dem alla. Se bilaga 2 för en sammanställning av svaren.

I början är det svårt att hitta gemensamma nämnare då vi inte har fått svar från alla skolcoacher. Vi funderar på teman som hemmasittande, klassammanhållning och social kompetens som har nämnts av olika skolcoacher och har sökt litteratur om det. Det framkommer dock 19.1.2022 att SC1 och SC4 båda har problem med skolfrånvaro, vilket är den första gemensamma nämnaren vi hittar. Då vi frågar övriga skolcoacher om detta visar det sig att problematiken även finns i deras skola.

Litteratursökningen riktas mot främjandet av skolnärvaro då skolcoachernas arbete ska vara förebyggande och motiverande. Vi fann nyckelord som skoltrivsel, skolklimat, sociala färdigheter och självförtroende/självkänsla som kan främja skolnärvaron. En skolcoach har lyft önskemål om ett verktyg som stärker klassgemenskapen, vilket också har visat sig vara

viktigt för skoltrivseln, och gett förslaget värderingsövningar söker vi information om vad som redan finns inom detta område, då vi vill bidra med någonting nytt.

Under looparna skall vi ta fasta på är sådant som visar sig vara av värde för skolcoachen, allt annat är bortkastat. Vi ska ta reda på vad skolcoachen gillar och inte gillar (kvalitativt) och hur många av dem finner produkten värdefull för dem (kvantitativt). Det är bra att testa de mest riskfyllda antagandena först, för att undvika onödigt arbete (Ries, 2011, ss. 48-49,75,119). Se figur 1 för en illustration av produktprocessen.

Figur 1 Produktionsprocessen

Till datainsamlingen har vi inspirerats av företaget Strategyzers test- och inlärningskort. På korten framkommer fyra frågor som ska påvisa om våra antaganden är rätt eller fel. Korten ger oss värdefull information under läroprocessen. (Strategyzer, u.d.). Testkort har vi döpt om till Försökscort. De fylls i innan testet och tydliggör vad vi tror att testet kommer att visa, vad vi ska göra för att kontrollera om det är så, vad testet ska mäta och vad som påvisar att vi har rätt. Inlärningskort har vi döpt om till Utvärderingskort. De fylls i efter testet och visar vad vi trodde innan testet, vad testet har visat oss, vad vi har lärt oss av testet och slutligen tas beslut om att börja i en ny riktning eller fortsätta i samma. (Jeffries, 2019).

6 Verkyget

Hänsyn tas till författare och forskare genom att hela tiden hänvisa till deras böcker eller artiklar (Forskningsetiska delegationen, 2012, s. 18). Skolcoacherna har alla gett sitt samtycke till att deras information inkluderas i examensarbetet. Det här krävdes då vi inte med full säkerhet kan lova att de inte kan identifieras då Ålands skolområdet är så litet (Forskningsetiska delegationen, 2019, s. 9). Se bilaga 7 för utskickad förfrågan om samtycke.

Fem skolcoacher, på Åland, kontaktades i början av januari 2022 som ett första steg. Vi ville veta vad de saknar i sitt arbete för att kunna fylla ett tomrum med vårt verktyg. Alla skolcoacher svarade och en sammanställning av deras svar finns att se i bilaga 2. Utifrån svaren formades vår tanke om att vi vill stärka klassgemenskapen och det i sin tur bidra lite till att främja skolnärvaron. Detta ska vi göra med hjälp av värderingsövningar.

Verktyget har genomgått tre loopar. En loop innehåller verktyget i sin nuvarande form, ett försökskort där vi formulerar vad vi tror om verktyget och till sist sammanställer vi skolcoachernas respons i utvärderingskort. Vi har valt att inkludera delar av verktyget i texten för att påvisa förändringar vi har gjort längs vägen. Även försöks- och utvärderingskortet är inkluderade i texten under alla loopar.

6.1 Loop 1

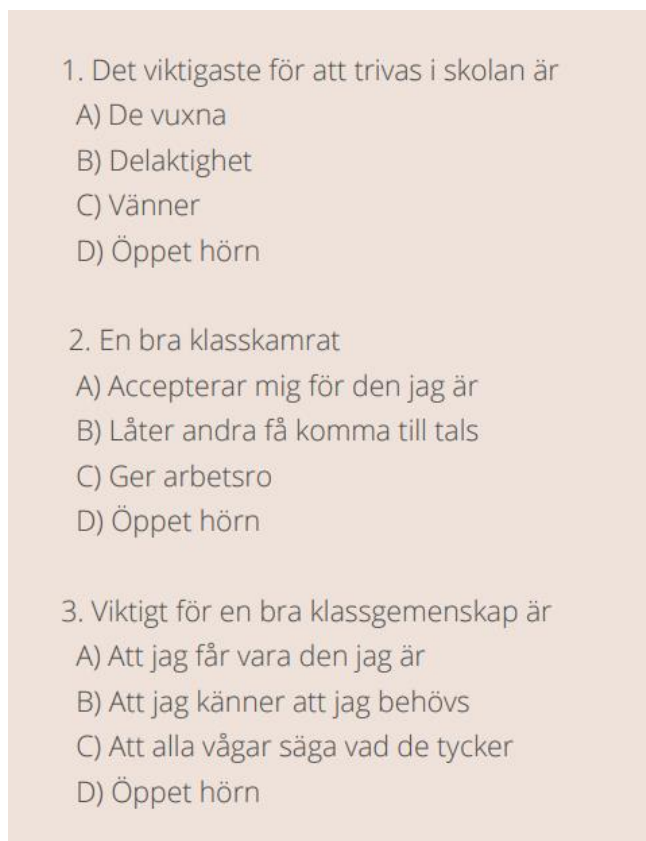
Verktyget börjar med en inledning som förklarar vad värderingsövningar innebär och vad dess syfte är. Inledningen ska också säkerställa att alla som använder verktyget förstår syftet med verktyget och hur det ska användas. Vi vill att materialet i verktyget ska gå att utföra på cirka 45 minuter, vilket en normal skollektion är. Det står även vilket material som behövs för övningarna. Verktyget innehåller tre övningar och utförliga instruktioner som inledning till varje enskild övning. Vi tror att verktyget kan vara ett bra komplement till lärarnas och skolkuratorernas arbete med klassgemenskap.

Verktygets uppvärmning och avslutning är värderingsövningen Stå på linje. Här ingår fem påståenden som syns i figur 2. Vår tanke är att påståendena ska koppla ihop med olika teman som framkom i litteratursökningen, så som sociala färdigheter, skoltrivsel och klassgemenskap.

1. Det är lätt att lära känna andra människor
2. Alla kan vara sig själva i skolan
3. Jag känner alla mina klasskamrater
4. Alla trivs i skolan
5. Jag kan uttrycka min åsikt

Figur 2 Stå på linje, loop 1

Syftet med att ha samma övning till uppvärmningen och avslutningen är för att vi vill se om skolcoacherna kan se en förändring i elevernas uppfattning om klassgemenskapen efter att de hade utfört alla övningar. I värderingsövningen Fyra Hörn har påståenden skapats utifrån teman som klassgemenskap och skoltrivsel. Tre påståenden inkluderas, som syns i figur 3.

-
1. Det viktigaste för att trivas i skolan är
 - A) De vuxna
 - B) Delaktighet
 - C) Vänner
 - D) Öppet hörn

 2. En bra klasskamrat
 - A) Accepterar mig för den jag är
 - B) Låter andra få komma till tals
 - C) Ger arbetsro
 - D) Öppet hörn

 3. Viktigt för en bra klassgemenskap är
 - A) Att jag får vara den jag är
 - B) Att jag känner att jag behövs
 - C) Att alla vågar säga vad de tycker
 - D) Öppet hörn

Figur 3 Fyra hörn, loop 1

Om tid finns över i slutet av övningarna uppmuntrar vi till en reflektionsstund där eleverna får en chans att ge respons och dela med sig av egna åsikter och tankar och höra vad klasskamraterna tycker. Två följdfrågor inkluderas i reflektionsstunden: Varför tycker ni så? Och Varför är det viktigast? Syftet med följdfrågorna är att skolcoacherna ska kunna använda dem som hjälpmedel för att få eleverna att reflektera över egna och andras tankar och åsikter.

Innan vi skickar ut verktyget till skolcoacherna fyller vi det första försökskortet, se figur 4. Skolcoachernas första test och deras respons ska berätta för oss om vi ska byta riktning (pivot) eller fortsätta i samma riktning (persevere). Verktyget skickas ut till skolcoacherna för ett första test 28.2.2022. Se bilaga 4 för medföljande text och frågor.

FÖRSÖKSKORT 1

SOM STÖD TILL UTVECKLINGEN AV VERKTYGET

VI TROR ATT:

Värderingsövningar kan främja klassgemenskapen och att vårt material räcker till en lektion. Vi tror också att materialet är tydligt. Vi tror att vårt verktyg kan vara ett bra komplement under de första veckorna i årskurs sju, då eleverna redan nu arbetar med att lära känna varandra.

VAD VI SKA GÖRA FÖR ATT KONTROLLERNA OM DET BLIR SÅ:

Skicka ut verktyget till skolcoacher på Åland så de kan testa det i en klass och be dem om respons. Vi skickar också med frågor som vi önskar att skolcoacherna svarar på.

VI HAR RÄTT OM:

Skolcoachen förstår vad hen ska göra och anser att verktyget kan stärka klassgemenskapen. Att materialet räcker bra till en lektion och är ett bra komplement till första veckorna i klass sju

FRÅGOR TILL SKOLCOACHERNA:

1. Är materialet tydligt?
2. Vad skulle kunna utvecklas?
3. Är materialet tillräckligt eller för mycket för en lektion?
4. Anser ni att verktyget kan stärka klassgemenskapen?
5. Feedback av eleverna?
6. Kan verktyget vara ett bra komplement under de första veckorna i klass sju? Varför / varför inte?
7. Ser ni andra användningsområden för materialet?

Figur 4 Forsköskort 1

Tre av fem skolcoacher återkommer med respons. Två skolcoacher har testat verktyget i sammanlagt fyra olika klasser och en gav endast respons på själva utformningen av verktyget. Responsen sammanställdes i utvärderingskort 1 som kan ses i figur 5. Skolcoacherna anser att materialet är lätt att använda, är lagom långt, att instruktionerna är tydliga och att det är ett bra redskap för att stärka klassgemenskapen. Skolcoacherna berättar att eleverna tyckte att det var roligt med övningar, men att det var svårt att välja bara ett alternativ i Fyra Hörn. En annan kommentar var att några av påståendena var ”konstiga”. Vi fick inget direkt svar på frågan om verktyget kan vara ett bra komplement i början av årskurs sju, men en önskan om att testa i äldre klasser som årskurs åtta eller nio framkom. Andra användningsområden är till exempel att materialet kan ges till lärare för att avlasta skolcoachen. Vilket tyder på att verktyget kan användas även av annan personal i skolan. Övrig respons som nämndes var att reflektionsstunden är viktig i slutet. Skillnaden mellan stå på linje i början och slutet var väldigt liten. Utifrån skolcoachernas och elevernas respons vidareutvecklades verktyget.

UTVÄRDERINGSKORT 1

SOM STÖD TILL UTVECKLINGEN AV VERKTYGET

VI TRODDE ATT:

Värderingsövningarna kan stärka klassgemenskapen och att materialet räcker till en lektion. Vi trodde att materialet var tydligt och att verktyget är ett bra komplement till första veckorna i klass sju.

SKOLCOACHERNAS RESPONS

SC 2: Ej testat, men anser att materialet ser riktigt bra ut, lätt att använda och har tydliga instruktioner. Materialet kan ges åt lärare, och avlasta skolcoachen.

SC 4: Har testat verktyget i tre klasser. Några elever "barnsliga" och hade svårt att lyssna. Materialet är lagom långt och tydligheten är anses vara bra. Några av eleverna tyckte att vissa av påståendena var lite "konstiga" och tittade då var klasskamraterna ställde sig. SC 4 testade verktyget på klasser i årskurs sju, men vill gärna pröva med högre årskurser då de eleverna kanske är lugnare och kan utveckla sina tankar mer. Verktyget var ett bra redskap för eleverna att stärka klassen. Diskussion efteråt var viktigt.

SC 5: Testat i en klass i årskurs sex. Eleverna tyckte det var roligt och alla deltog engagerat till en början. En elev tröttnade snabbt och satte sig på golvet. De flesta valde det öppna hörnet "D", då det var svårt att bara välja ett alternativ. Skillnaden mellan stå på linje som uppvärmning och avslutning var inte stor, men några placerade sig annorlunda.

VI LÄRDE OSS ATT:

Att frågorna kanske är för svåra för eleverna att ta till sig. Instruktionerna i materialet är tydliga, men eleverna ställde sig trots allt ofta i det öppna hörnet "D". Materialet är lagom långt. Att verktyget gärna får riktas till äldre elever också. En skolcoach ansåg att materialet passar bra för att stärka klassen. Att diskussion är viktig efteråt. Att de flesta eleverna testade eventuellt värderingsövningar för första gången.

DÄRFÖR SKA VI:

Se över våra påståenden, frågor och svarsalternativ. Omformulera vid behov. Skriva fler påståenden så skolcoacherna har mer material att välja emellan och anpassa till klassen de skall hålla övningarna i. Genom ännu tydligare påståenden hjälpa eleverna att ta ställning i 4-hörn övningen. Lyfta fram vikten av reflektionsstunden efteråt.

Figur 5 Utvärderingskort 1

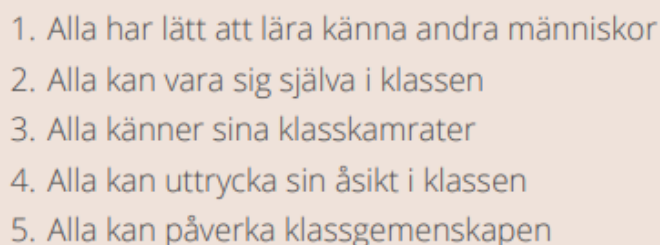
6.2 Loop 2

Här skriver vi om inledningen i verktyget så den blir mer inbjudande, vilket framkom som ett önskemål av uppdragsgivaren under mellanseminariet. Efter respons från skolcoacherna utvecklas verktyget till att passa alla grupper och inte enbart under de första veckorna i årskurs sju. Vi utvecklar nu verktyget så att skolcoacherna ska kunna välja vilka övningar de gör, anpassat till klassen de ska arbeta med. Tidsanvändningen ändras från att stå i inledningen till att stå under varje övning i stället, vilket bör underlätta anpassningen.

Då skillnaden i elevernas tankar om klassgemenskapen i början och slutet av Stå på linje i loop 1 inte var så stor väljer vi att lägga till en annan uppvärmning. Vi har uppfunnit och lagt till uppvärmningsövningen "Kedjan". Eleverna ska gå runt i klassrummet medan

skolcoachen spelar musik eller läser en text högt i klassrummet. När musiken eller ledaren tystnar ska eleverna så fort som möjligt bilda en kedja med alla klasskamrater genom att ta i armkrok. Alla ska inkluderas för att göra kedjan komplett. Vi hoppas att uppvärmningen är rolig och att den gör eleverna bekväma och höjer energin i klassen inför värderingsövningarna.

Verktyget riktas om så påståendena endast behandlar temat klassgemenskap. Vi tror verktyget blir tydligare så. Alla påståenden kopplas mot klassgemenskapsavsnittet i litteratursökningen. Vi försöker också göra påståendena lite mer tydliga för eleverna, då de upplevde de tidigare ”lite konstiga”. I Stå på linje formulerades påståendena om till att börja med ”alla” i stället för ”jag” för att göra påståendena mer allmänna. De nya formuleringarna kan man se i figur 6.

-
1. Alla har lätt att lära känna andra människor
 2. Alla kan vara sig själva i klassen
 3. Alla känner sina klasskamrater
 4. Alla kan uttrycka sin åsikt i klassen
 5. Alla kan påverka klassgemenskapen

Figur 6 Stå på linje, loop 2

Även i Fyra Hörn ändras påståenden för att koppla till klassgemenskap och litteratursökningen. Två nya påståenden läggs till för att öka mängden frågor till skolcoacherna. Vår tanke med att utöka mängden påståenden är även här att skolcoachen skall kunna anpassa innehållet i lektionen till klassen de ska arbeta med. Detta borde ge skolcoacherna lite friare händer. I figur 7 ses den uppdaterade versionen av Fyra hörn.

1. Det viktigaste för att trivas i klassen är
 - A) Att alla accepteras för den de är
 - B) Att vi har roligt tillsammans
 - C) Att vi har arbetsro
 - D) Öppet hörn

2. En bra klasskamrat
 - A) Säger "Hej" varje dag
 - B) Lyssnar på andra
 - C) Säger "Stopp" när någon är elak
 - D) Öppet hörn

3. Viktigt för en bra klassgemenskap är
 - A) Att alla får vara den de är
 - B) Att alla känner sig behövda
 - C) Att alla vågar säga vad de tycker
 - D) Öppet hörn

4. Hur kan vi förbättra klassgemenskapen
 - A) Genom att ha gemensamma regler
 - B) Med hjälp av samarbetsövningar
 - C) Ha varsin vänelev i klassen
 - D) Öppet hörn

5. Vem påverkar mest klassgemenskapen
 - A) Flickor mer än pojkar
 - B) Pojkar mera än flickor
 - C) Flickor och pojkar lika mycket
 - D) Öppet hörn

Figur 7 Fyra hörn, loop 2

Följdfrågorna omformuleras från "varför-frågor" till mer neutrala frågor. I litteratursökningen har framkommit att just "varför-frågor" ska undvikas, vilket vi blev påmind om av projektledaren vid vårt mellanseminarium. Följdfrågornas syfte är att hjälpa skolcoachen att få eleverna att förtydliga sitt ställningstagande. Figur 8

- Allmänna frågor som passar till alla frågor:
1. Vad sade ni under er diskussion?
 2. Vad är det som gör detta viktigt?
 3. Vad fick dig att ställa dig där?
 4. Hur tänkte ni i valet?

Figur 8 Följdfrågor, loop 2

Vi lade nu också till ännu en övning: Handuppräkningsövning. Övningen lades till för att ytterligare öka möjligheterna för skolcoachen att anpassa verktyget till klassen de ska arbeta med. Handuppräkningsövningen kan användas i stället för någon av de andra övningarna om önskat.

Övningen består av tre frågor och tiden per fråga är cirka en minut, inkluderat en kort diskussion med eleverna. Se figur 9 nedan.

1. Klassgemenskap är viktigt
2. Det är lätt att lära känna andra elever
3. Jag kan bidra till en bra klassgemenskap

Figur 9 Frågor till Handuppräkningsövning, loop 2

På begäran av skolcoacherna sattes nu in en obligatorisk reflektionsdel i slutet som inkluderar sex frågor. Tanken är att eleverna ska diskutera och reflektera över sina egna och andras tankar och åsikter om påståendena och övningarna i sin helhet. I figur 10 nedanför visar frågor till reflektionsstunden.

1. Vill någon dela sina tankar om övningen?
2. Var övningen lätt eller svår?
3. Tror ni att värderingsövningar kan hjälpa er att uttrycka era åsikter?
4. Kan värderingsövningar ändra era åsikter?
5. Kan ni lära er något nytt om era klasskamrater med hjälp av värderingsövningar?
6. Kan ni komma på något som ni kan förändra för att öka klassammanhållningen?

Figur 10 Frågor till reflektionsstund, loop 2

Försökskort 2 fylls i innan vi skickar ut verktyget till skolcoacherna för det andra testet, se figur 11. Vi tror nu att den nya uppvärmningsövningen aktiverar klassen och att våra omformulerade och även nya påståenden är lättare för eleverna att förstå. Vi hoppas att det nya verktyget ger skolcoacherna en möjlighet att anpassa övningarna till just den klass som de ska arbeta med. Vi tror också att handuppräkningsövningen är en alternativ övning som kan skapa diskussioner om klassgemenskapen. Vi tror också att reflektionsstunden hjälper eleverna att säga vad de tycker.

21.3.2022 skickar vi ut verktyget till skolcoacherna för det andra testet, se bilaga 5 för medföljande text. Det här verktyget skickades ut till fyra skolcoacher – då en av skolcoacherna inte arbetar med så stora klasser och inte alls arbetar inom grundskolan. Påminnelse utskickad 31.3.2022.

FÖRSÖKSKORT 2

SOM STÖD TILL UTVECKLINGEN AV VERKTYGET

VI TROR ATT:

Den nya uppvärmningsövningen får igång klassen och motiverar eleverna att delta aktivt. Våra påståenden är mera tydliga och att det är lättare att förstå övningen. Skolcoacherna kan anpassa verktyget till deras egna klasser och har friare händer att välja frågor utgående från behovet. Följdfrågorna sätter igång en diskussion bland eleverna. Att Handuppräckningen är ett roligt alternativ för att besvara påståenden om klassgemenskapen och att reflektionsstunden ger eleverna en chans att ge oss respons och dela med sig av sina tankar.

VAD VI SKA GÖRA FÖR ATT KONTROLLERNA OM DET BLIR SÅ:

Skicka ut ett uppdaterat verktyg som har utarbetats efter respons från skolcoacherna och ber om ny respons.

VI HAR RÄTT OM:

Materialet är tydligt och att skolcoacherna har användning av verktygets nya uppbyggnad. Skolcoacherna anser att verktyget kan stärka klassgemenskapen.

FRÅGOR TILL SKOLCOACHERNA:

1. Är det nya materialet tydligare?
2. Önskemål om vidareutveckling?
3. Kan verktyget stärka klassgemenskapen?
4. Är det lättare / svårare att använda verktyget när du har friare händer att själv välja övningarna / påståenden?
5. Ny respons av eleverna?
6. Förstår eleverna övningarna bättre?
7. Tillförde uppvärmningsövningen någonting och vad tyckte ni om den?

Figur 11 Försökskort 2

När skolcoachernas respons och utvärdering av verktyget kom sammanställs allt i utvärderingskort 2, se figur 12. Vi lärde oss att värderingsövningar är lättare att använda om eleverna har gjort värderingsövningar tidigare. Fortfarande ansågs instruktionerna och materialet vara tydliga från skolcoachens håll. Det fanns fortfarande elever som ansåg att det var svårt att bara välja ett alternativ, men några eleverna svarar att de har lärt känna sina klasskamrater lite bättre. SC5 nämmer att hen aldrig använt sig av en värderingsövning som är helt riktat till att stärka klassgemenskapen och att hen kommer att använda sig av vårt verktyg i framtiden. Skolcoacherna är positiva till och nöjda med materialet.

UTVÄRDERINGSKORT 2

SOM STÖD TILL UTVECKLINGEN AV VERKTYGET

VI TRODDE ATT:

Den nya uppvärmningsövningen kommer att få igång klassen och motiverar eleverna att aktivt delta.
Att våra påståenden är mera tydliga och lättare att förstå.
Att följdfrågorna sätter igång en diskussion bland eleverna.
Att handuppräkningsövningen är ett roligt alternativ för att besvara påståenden.
Att reflektionsstunden ger eleverna en chans att ge oss respons, samt delar med sig av sina tankar.

SKOLCOACHERNAS RESPONS

SC 2: Testade med en klass i årskurs åtta. Skolcoachens respons från eleverna var att eleverna ansåg att verktyget var roligt. Under reflektionsstunden skrev eleverna ner sin respons på post-it lappar som skickades till oss. SC 2 skrev att hen uppskattar övningarna och upplever att verktyget kan användas av vem som helst eftersom det är enkla instruktioner och ett tydligt material att använda sig av.

SC 5: Gjorde test 2 i samma klass hen gjorde test 1. Skolcoachens respons från eleverna var att eleverna ansåg att övningen var roligt och att uppvärmningsleken var bra. I Stå på linje märktes en tydlig skillnad, där eleverna snabbare fattade beslut, hade bra diskussioner och kunde den här gången redovisa dem inför klassen. Klassen är van med värderingsövningar också sen tidigare. Eleverna tyckte om övningarna och ville göra flera. Eleverna tyckte inte att övningarna i sig var svåra men att det var svårt att bara välja ett alternativ. Eleverna höll med varandra om att de lättare kunde framföra sina åsikter, fick ett positivare diskussionsklimat när övningen gjordes. Eleverna upplevde att de lärde känna sina klasskompisar lite bättre efter övningarna. SC 5 ansåg inte att värderingsövningarna påverkade elevernas åsikter, men att eleverna hade lättare att framföra sina åsikter.

VI LÄRDE OSS ATT:

Värderingsövningar är lättare att använda om eleverna har gjort värderingsövningar tidigare. Eleverna tyckte att övningarna var roliga. Att verktyget kan användas av vem som helst. Att eleverna upplevde att de lärde känna varandra lite bättre. Att det blev ett positivare diskussionsklimat.

DÄRFÖR SKA VI:

Se över våra påståenden, frågor och svarsalternativ, samt omformulera dem vid behov. Ta fram förslag på vidareutveckling verktyget, även fast vi inte kommer att genomföra en fjärde loop.

Figur 12 Utvärderingskort 2

SC2 bad denna gång eleverna att skriva tankar och åsikter om övningarna på post-it lappar och skickade sedan en bild till oss på det, se figur 13. En elev anser att Stå på linjen borde ha numren 1–4 i stället för 1 - 5 så eleverna inte kan ställa sig i mitten utan behöver ta ställning för någon av sidorna. I våra instruktioner framkommer dock att linjen ska ha siffrorna 1–6 just för att undvika det. I samtal med skolcoachen framgår att hen ändå har använt 1–5. Flera elever ansåg att det var bra att de fick höra sina klasskamraters åsikter och att de lärde känna sina klasskamrater lite bättre. Sammanfattningsvis kan vi se att de flesta eleverna tycker att verktyget är bra och roligt att göra.

I klassen som SC5 arbetade avslutade de övningen med att ge olika förslag på saker som klassen kan göra tillsammans utanför skolan. De här förslagen var bland annat pizza- och/eller videokväll, klasscafé och övernattnig i skolan.

Figur 13 Elevernas respons

6.3 Loop 3

Här tar vi inledningsvis fasta på elevernas respons från loop 2. En elev hade begärt frågor riktade till hur man vill bli bemött och fler frågor för att lära känna sina klasskamrater. Vi formulerar nya påståenden och lägger till dem i verktyget. Hittills har vi försökt hålla alla påståenden så neutrala som möjligt för att undvika att de upplevs för personliga eller för nära eleverna. Vi vill nu ge skolcoachen möjlighet att utmana eleverna lite mer, om hen anser att det passar klassen hen ska arbeta med. Detta gör vi genom några påståenden som kan upplevas mer personliga och kanske svårare att ta ställning till. Till exempel "Alla trivs i vår klass", "Jag kan bli bättre på att se och respektera mina klasskamrater" och "Om någon är elak mot en klasskamrat" med fyra svarsalternativ i Fyra Hörn. En fördel kan vara att eleverna har gjort värderingsövningarna tidigare då de här frågorna används.

I Stå på linje finns nu tre nya påståenden, i Fyra hörn fem nya påståenden och till Handuppräckningen fem nya frågor. Mängden påståenden underlättar skolcoachernas möjlighet att anpassa till klasserna ännu mer. Vi behåller alla följdfrågor som de är.

Även inför det tredje testet fyller vi i ett försökskort, se figur 14. Våra förhoppningar är att de nya påståendena ger skolcoacherna större möjlighet att välja vilka påståenden som de vill använda i varje klass. 10.4.2022 skickar vi ut verktyget till skolcoacherna för ett tredje test, eller åtminstone för en sista respons på helheten. Frågorna vi gärna vill ha svara på är om alla påståenden och alternativ är relevanta med tanke på klassgemenskap och om de hade fler förslag på påståenden. Vi skickade även med frågeställningarna vi ställer oss i syftet. Se bilaga 6 för medföljande text och frågor.

FÖRSÖKSKORT 3

SOM STÖD TILL UTVECKLINGEN AV VERKTYGET

<div style="background-color: #e91e63; color: white; padding: 5px; text-align: center; font-weight: bold;">VI TROR ATT:</div> <p>Det finns ännu flera påståenden som skolcoacherna har användning för när de använder sig av verktyget.</p>	<div style="background-color: #e91e63; color: white; padding: 5px; text-align: center; font-weight: bold;">VAD VI SKA GÖRA FÖR ATT KONTROLLERNA OM DET BLIR SÅ:</div> <p>Skicka ut ett uppdaterat verktyg som har utarbetats efter respons från främst eleverna. Be om ny respons av skolcoacherna.</p>
<div style="background-color: #e91e63; color: white; padding: 5px; text-align: center; font-weight: bold;">VI HAR RÄTT OM:</div> <p>Skolcoacherna anser att de nya påståendena är användbara och att verktyget blir lika anpassningsbart för skolcoacherna som vi hoppas på.</p>	<div style="background-color: #e91e63; color: white; padding: 5px; text-align: center; font-weight: bold;">FRÅGOR TILL SKOLCOACHERNA:</div> <ol style="list-style-type: none"> 1. Är alla påståenden och alternativ relevanta med tanke på klassgemenskapen? 2. Har ni något förslag på påståenden?
<div style="background-color: #e91e63; color: white; padding: 5px; text-align: center; font-weight: bold;">SVARA PÅ VÅRA FORSKNINGSPRÅGOR:</div> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kan värderingsövningar stödja skolcoachernas arbete med klassgemenskapen? 2. Lär eleverna känna varandra bättre genom värderingsövningar? 	

Figur 14 Försökskort 3

20.4.2022 får vi svar av två skolcoacher som sammanslaget har testat verktyget i tre klasser. Responsen sammanställs i utvärderingskort 3, se figur 15. Vi fick inte några nya förslag på påståenden och inte heller ett direkt svar på om alla påståenden och alternativ var relevanta och hade koppling till klassgemenskap. Skolcoacherna som svarade är dock väldigt nöjda

med verktyget som vi har tagit fram. En skolcoach nämnde att det var svårt att få tiden att räcka till.

Responsen på uppvärmningsövningen Kedjan är att den är rolig för eleverna men att det blev ganska fartfyllt i den ena klassen. Vilket tyder på att vi lyckades höja energin i klassen innan värderingsövningar. Stå på linje och Fyra Hörn skapade bra diskussioner i klassrummet. Eleverna anser fortsättningsvis att några frågor är svåra att skilja på, till exempel ”Det är lätt att lära känna andra människor” och ”Jag känner alla mina klasskamrater”. I Fyra Hörn är det fortsättningsvis svårt för eleverna att välja bara ett alternativ och de ställer sig då i hörnet ”D”, som är ett öppet hörn för egna förslag. De flesta eleverna har dessvärre inte något eget förslag på alternativ. Handuppräknings fungerade bra och en skolcoach bad sina elever att blunda när de skulle ta ställning så de inte skulle se vad klasskamraterna svarade. Båda skolcoacherna anser att vi har skapat ett bra verktyg och de ser fram emot att använda materialet på hösten när nya klassammansättningar börjar i årskurs sju. Verktyget finns att se i sin helhet i bilaga 8.

UTVÄRDERINGSKORT 3

SOM STÖD TILL UTVECKLINGEN AV VERKTYGET

<div style="background-color: #e91e63; color: white; padding: 5px; text-align: center; font-weight: bold; margin-bottom: 10px;">VI TRODDE ATT:</div> <p>Alla nya påståenden ger skolcoacherna större möjligheter att välja vilka påståenden som de vill använda sig av</p>	<div style="background-color: #e91e63; color: white; padding: 5px; text-align: center; font-weight: bold; margin-bottom: 10px;">SKOLCOACHERNAS RESPONS</div> <p>SC 4: Testade verktyget med en klass i årskurs sju och en klass i årskurs åtta. Uppvärmningsövningen Kedjan var rolig men det blev livlig stämning i klassrummet. Stå på linje och 4-hörn övningen var intressanta, där eleverna fick igång bra diskussioner. Skolcoachen ansåg att det gick lättare att göra övningen med klassen i årskurs åtta. Vid Handuppräknings bad skolcoachen att eleverna skulle blunda när de skulle svara för att det skulle bli svårare att se var sina klasskamrater ställde sig. Överlag gick övningen ändå bra.</p> <p>SC 5: Eleverna uppskattade Kedjan som uppvärmningsövning. Några av våra påståenden var svåra att skilja på, eleverna uppfattade frågorna som samma. När det kom till 4-hörn övningen var det lite problem med att välja bara ett alternativ och valde då svarsalternativ "D" för att inte behöva välja. Det var dock bara några av eleverna som hade förslag på andra alternativ. När det kommer till Handuppräknings fungerade övningen mycket bra.</p> <p>Både SC 4 och SC 5 ansåg att vi som helhet hade skapat ett bra material, och såg fram emot att använda sig av verktyget på hösten när det kommer nya klassammansättningar.</p>
<div style="background-color: #e91e63; color: white; padding: 5px; text-align: center; font-weight: bold; margin-bottom: 10px;">VI LÄRDE OSS ATT:</div> <p>Skolcoacherna är nöjda med materialet som vi har skapat. Att det ännu finns saker som kan utvecklas med verktyget. Till exempel att får fram tydligare i instruktionerna att skolcoacherna helt själva får välja vilka påståenden och övningar som de använder och att det inte är meningen att hinna med alla övningar.</p>	
<div style="background-color: #e91e63; color: white; padding: 5px; text-align: center; font-weight: bold; margin-bottom: 10px;">DÄRFÖR SKA VI:</div> <p>Ge förslag på vidareutveckling även fast det inte görs en fjärde loop.</p>	
<div style="background-color: #e91e63; color: white; padding: 5px; text-align: center; font-weight: bold; margin-bottom: 10px;">SVAR PÅ VÅRA FORSKNINGSPRÅGOR</div> <p>Av de skolcoacher som svarade på våra forskningsfrågor ansåg de att våra värderingsövningar kan stödja skolcoachernas arbete med klassgemenskapen. Eleverna ansåg att de lärde känna varandra lite bättre genom våra värderingsövningar.</p>	

Figur 15 Utvärderingskort 3

6.4 Vidareutveckling

Uppvärmningsövningen Kedjan kunde gå att variera på olika sätt. Till exempel kan klassen tävla med sig själv genom att göra övningen två gånger. Är de snabbare den andra gången? Då det har framkommit olika främjande faktorer som påverkar skolnärvaron positivt i litteratursökningen kunde verktyget vidareutvecklas inom tema som skolklimat, sociala färdigheter och självförtroende och självkänsla. Detta kunde öka anpassningsmöjligheterna för skolcoacherna ännu mer. Att skolcoachen hade eleverna att blunda under Handuppräckningen var en bra tanke. Den kunde tillföras verktyget.

Vidare kunde verktyget fördjupas med material, övningar och diskussioner i teman som känslor, mående, olikheter, förståelse, acceptans och moral. Verktyget kunde också vidareutvecklas i olika ålderskategorier, där instruktionerna och påståendena anpassas till åldern.

7 Forskningsetik

Forskningsetik är en viktig del av ett examensarbete och i Finland utgår man från Forskningsetiska delegationens anvisningar (2019). De etiska principerna som beaktas i detta examensarbete berör skolcoachernas personuppgifter, använt material och bearbetning av insamlat data. Att delta i vårt examensarbete har varit helt frivilligt, skolcoacherna har själva fått avbryta samarbetet när som helst under processens gång. Skolcoacherna har fått kontinuerlig information om examensarbetet och dess syfte samt hur de ska använda sig av verktyget.

Personuppgifter, forskningens praktiska genomförande och förvaring av insamlat data är viktiga delar som bör hanteras på rätt sätt (Forskningsetiska delegationen, 2019, ss. 9-10). Skolcoachernas personuppgifter är anonyma i både sammanställningen av deras respons och examensarbetet. De har i stället koderna SC1, SC2, SC 3, SC 4 och SC 5 om vi vill specificera vem som har sagt vad. Vid eventuell respons från eleverna är det endast skolcoacherna som vet vilken klass och vilka elever det gäller. Skolcoacherna har vidare fått information om arbetet och vad vi har gjort med deras respons vid varje nytt test. Verktyget är framtaget utifrån skolcoachernas önskemål och har vidareutvecklats utifrån deras respons. Insamlingen av responsen har gjorts med inspiration av Strategyzers learning cards och test cards. För att på ett så tydligt sätt som möjligt garantera att det blir rätt och tydligt. För att samla in respons av skolcoacherna har vi tillsammans med verktyget skickat med frågor för dem att besvara.

8 Tillförlitlighet och generaliserbarhet

Eftersom det är ett funktionellt examensarbete med få respondenter är det svårt att mäta validiteten och reliabiliteten som görs vid litteraturstudier, observationer eller experiment av olika slag. Vi har förklarat hur vi har gått till väga i metod- och verktygsavsnitten. Det kan dock vara svårt att upprepa studien på exakt samma sätt då elever, klassammansättningar, skolor och skolcoacher varierar både i personligheter och uppsättningar. Det är svårt att hitta exakt samma uppsättning respondenter och testklasser. Endast en skolcoach har givit oss respons i alla tre loopar. Fler tester behövs för att med hundra procents säkerhet säga att verktyget stärker klassgemenskapen. Sammanfattning av tester kan ses nedanför i figur 16.

Loop	1	2	3
Antal skolcoacher	2	2	1
Antal klasser	5	2	2
Årskurs	Två årskurs 6 och tre årskurs 7	En årskurs 8 och en årskurs 6	En årskurs 7 och en årskurs 8

Figur 16 Sammanfattning av tester

Skolcoacherna har varit nöjda med materialet och anser att instruktioner är tydliga och materialet är lätt att använda. Vidare ser de framemot att använda det igen i höst när nya klasser börjar årskurs sju. De anser att verktyget stöder arbetet med klassgemenskap. Detta tyder på att alla skolcoacher och skolor i Finland skulle ha nytta av vårt verktyg. Vi tror att verktyget kan passa i både större och i mindre klasser då verktyget har många övningar och påståenden. Det möjliggör för skolcoachen att anpassa innehållet till klassen de ska arbeta med.

Skolcoacherna har inte alltid svarat på de frågor vi har skickat med verktyget. Om det beror på att vi har ställt fel frågor eller tidsbrist för skolcoacherna vet vi inte i dagsläget. Regelbunden telefonkontakt i stället för epost kunde ha underlättat kontakten och gett en tydligare kommunikation. Vissa av våra källor är äldre än 10 år men vi anser att de trots allt tillför arbetet substans.

9 Resultatdiskussion

Grundtanken med vårt verktyg var att det skulle användas i början av årskurs sju, då eleverna hamnar i nya klasskonstellationer. Då utvecklingen av verktyget och looparna utfördes under vårterminen, när eleverna redan känner varandra, är det svårt att få svar på det. En skolcoach nämnde dock att verktyget är lätt att använda och att hen ser framemot att nyttja det i höst då nya klasser kommer till årskurs sju. Det tyder på att verktyget kan vara ett bra komplement i början av årskurs sju.

Vi trodde även att verktyget kunde användas endast en gång i klassen för att stärka gemenskapen, men då testerna visar att övningarna gick lättare för eleverna som har gjort värderingsövningar tidigare och Steinberg (2020, ss. 24-25) skriver att övningarna är en process som tar tid är det bra att använda verktyget upprepade gånger. Verktyget innehåller många påståenden och följdfrågor så innehållet kan varieras under olika lektioner.

En skolcoach tyckte att det gick lättare att utföra övningarna med årskurs åtta än med årskurs sju, vilket kan vara antingen slumpen eller att verktyget är lättare att utföra med äldre elever. Däremot har verktyget även testats i årskurs sex och det har gått bra. Det här kan bero på hur skolcoachen har utfört testet och instruktionerna de har gett till eleverna. Vi anser att detta tyder på en bredd i var verktyget kan användas. Även fast skolcoacherna gett oss bra respons på våra instruktioner har vi sett i utvärderingskorten att skolcoacherna ändå missuppfattat vissa instruktioner. Till exempel att ha annorlunda numrering i Stå på linje än vad som står i instruktionerna och att tiden inte räckte till för att hinna gå igenom alla övningar och alla påståenden i verktyget. Det här kan ju även bero på att skolcoachen ville testa allt för att kunna ge oss respons på så mycket som möjligt.

Tre av fem skolcoacher har deltagit relativt aktivt under hela processen och de anser att verktyget kan stärka klassgemenskaper. En skolcoach nämnde dessutom att hen använde verktyget i en klass där klassgemenskapen inte var bra och konstaterar att klassgemenskapen ökades efter övningarna. De avslutade dessutom övningen med att komma överens om olika saker de kan göra tillsammans för att stärka klassgemenskapen. Det bekräftar att vi är på rätt spår och besvarar både den första och andra forskningsfrågan ”Kan värderingsövningar stödja skolcoachens arbete med klassgemenskapen?” och ”Kan värderingsövningar stärka klassgemenskaperna i skolan?”.

Vår tredje forskningsfråga ”Lär eleverna känna varandra bättre genom värderingsövningar” besvaras då en elev skriver att hen har lärt känna sina klasskamrater lite mer. Andra elever

skriver att det var intressant att höra andra elevers åsikter, vilket också det tyder på att de fick veta mer om varandra. Det går dock inte att dra slutsatsen att värderingsövningarna kommer garantera att alla elever kommer lär känna varandra bättre.

Vi hoppas att verktyget även i framtiden hjälper skolcoacherna i landet att aktivera elevers tankar och till att locka elever till diskussion och reflektion. Vi hoppas också att verktyget fyller sin funktion; ett hjälpmedel för att stärka klassgemenskapen. Förhoppningsvis kommer verktyget användas av skolcoacher i hela Finland och på långsikt får vi bekräftat eller motbevisat om det nuvarande resultatet stämmer.

10 Källförteckning

- Andersson, H. (2019). *Skolnärvaro - en översikt av forskning om att främja alla barns och ungas närvaro i skolan*. Stockholm: Ifous. Hämtat från En översikt av forskning om att främja alla barns och ungas närvaro i skolan: <https://www.ifous.se/app/uploads/2019/09/201906-Ifous-Fokuserar-Skolnrvaro-O.pdf> den 21 02 2022
- Barnvårdsföreningen. (u.d.). Vi i klassen - för ökat välbefinnande och bättre trivsel. Hämtat från https://www.bvif.fi/wp-content/uploads/2021/06/VIK_handbok_webb.pdf?msckid=22a2372ba78411ec8bdbfb8cc045d43e den 24 01 2022
- Bliding, M. W. (2007). *Inneslutning och uteslutning*. Studentlitteratur. Hämtat den 18 01 2022
- Borgenstierna, G. (1981). *Ensamhet*. Stockholm: Skeab trycksman.
- Byréus, K. (2012). *Kreativa metoder för grupputveckling och handledning*. Stockholm: Liber AB.
- Caccavale, L. J., LaRose, J. G., Mazzeo, S. E., & Bean, M. K. (2020). An Examination of Adolescents' Values in a Motivational Interviewing-based Obesity Intervention. *American Journal of Health Behavior*, 526-533. doi:<https://doi.org/10.5993/AJHB.44.4.13>
- Edwards, A., & Elwyn, G. (2009). *Shared Decision - Making in Health Care*. USA: Oxford University Press.
- Eriksson, T. (2020). Samtalsklimat för provprat. i C. Jonsson, *Trygga klassrum. Kreativa metoder för goda samtal*. Lerum: Visto förlag.
- Fagerlund, Å. (2021). *Öka välbefinnandet i skolan - praktiska lektioner i positiv psykologi*. Stockholm: Åse Fagerlund och Natur & Kultur.
- Folkhälsan. (2016). *Information kring projektet Styrka, glädje och medkänsla*. Finland. Hämtat från <https://www.youtube.com/watch?v=nLRMTSCPnJc> den 19 02 2022
- Forskningsetiska delegationen. (2012). *God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland*. Hämtat från [tenk.fi](https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf): https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf den 13 03 2022
- Forskningsetiska delegationen. (2019). *Forskningsetiska delegationens publikationer*. Hämtat från Etiska principer för humanforskning och etikprovning inom humanvetenskaperna i Finland: https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Etikprovning_inom_humanvetenskaperna_2020.pdf den 13 03 2022
- Gladh, M., & Sjödin, K. (2014). *Tillbaka till skolan*. Stockholm: Gothia.
- Gråberg, I. (2009). *Tonåringar*. Hämtat från Psykologiguiden: <https://www.psykologiguiden.se/rad-och-fakta/barn-och-familj/tonaring> den 10 02 2022

- Gunawan, M. S., Gunawan, M., & Huda, K. (2020). Group counseling with values clarification techniques to increase student's respect. *Jurnal Bimbingan dan Konseling*, 171-178. Hämtat från https://www.researchgate.net/publication/347815475_Group_Counseling_with_Values_Clarification_Techniques_to_Increase_Students%27_Respect
- HHS. (u.d.). *Healthy Relationships in Adolescence*. Hämtat från HHS.gov: <https://opa.hhs.gov/adolescent-health/healthy-relationships-adolescence> den 12 02 2022
- Jeffries, I. (den 26 mars 2019). *How To Fill In A Strategyzer Test Card*. Hämtat från isaacjeffries.com: <https://isaacjeffries.com/blog/2019/3/26/how-to-fill-in-a-strategyzer-test-card> den 29 02 2022
- Jonsson, C. (2020). *Trygga klassrum - Kreativa metoder för goda samtal*. Lerum: Visto förlag.
- Lag om elev- och studerandevård, 30.12.2013/1287. (2014). Hämtat från www.finlex.fi. mars 2022
- Laitinen, K., Haanpää, S., Francke, L., & Lahtinen, M. (2020). Antimobbingsarbete i skolor och läroanstalter. Hämtat från https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/antimobbingsarbete_i_skolor_och_laroanstalter.pdf den 23 02 2022
- Landell, M. G. (2016). Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera. Stockholm. Hämtat från <https://www.regeringen.se/48d4f6/contentassets/77af60bb1e264076b19e879d53d5b58a/saknad-uppmarksamma-elevers-franvaro-och-agera-sou-201694.pdf> den 29 01 2022
- Landell, M. G. (2018). *Främja närvaro - Att förebygga frånvaro i skolan*. Stockholm: Natur & kultur. Hämtat den 18 01 2022
- Liikkuvakoulu. (2016). *Syftet med programmet Skolan i rörelse*. Hämtat från [Liikkuvakoulu.fi: https://www.liikkuvakoulu.fi/svenska](https://www.liikkuvakoulu.fi/svenska) den 01 03 2022
- Lundqvist, M. (2020). i C. Jonsson, *Trygga klassrum - kreativa metoder för goda samtal* (s. 108). Lerum: Vista förlag.
- Magnusson, J. (Red.). (2019). *Tonåringar 13-18 år*. Hämtat från 1177 Vårdguiden: <https://www.1177.se/barn--gravid/sa-vaxer-och-utvecklas-barn/barnets-utveckling/tonaringar-13-18-ar> den 12 02 2022
- Mieli rf. (u.d.). *Material*. Hämtat från [mieli.fi: https://mieli.fi/sv/material-och-utbildningar/material/?topic=relationer&type=&target-group=#material-filter](https://mieli.fi/sv/material-och-utbildningar/material/?topic=relationer&type=&target-group=#material-filter) den 15 03 2022
- MLL. (den 08 12 2020). *Att skapa gruppsammanhållning*. Hämtat från Mannerheims barnskyddsförbund: <https://www.mll.fi/sv/hemsida/om-mll/skolfreden/entrygg-skola/att-skapa-gruppsammanhallning/> den 29 01 2022
- Muscará, M., Pace, U., Passanisi, A., D'Urso, G., & Zappulla, C. (2018). The Transition from Middle School to High School: The Mediating Role of Perceived Peer

Support in the relationship between Family Functioning and School Satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 10.

- Nurmi, R., Sillanpää, A., & Hannukkala, M. (2015). Må bra tillsammans - Handbok för främjande av lågstadielevens psykiska hälsa. Finland: Föreningen för Mental Hälsa i Finland. Hämtat från <https://mieli.fi/sv/material-och-utbildningar/material/ma-bra-tillsammans-bocker/> den 04 03 2022
- Nyyti. (11 2021). *Sociala färdigheter*. Hämtat från Nyyti.fi: <https://www.nyyti.fi/sv/for-studerande/konsten-att-leva-tips-och-verktyg-till-battare-psykisk-halsa/sociala-fardigheter/> den 10 02 2022
- Reinita, D. (2017). The Improvement Application Value of Cultural Character nation to Students in Civil Learning with Value Clarification Technique Approach List Model in Class IV B SDN 16 Tarok Dipo Bukittinggi. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 118, 570-577.
- Ries, E. (2011). *The Lean startup*. England: Penguin group .
- Romantschuk-Pietilä, M. (05 2003). *Folkhälsan.fi*. Hämtat från Vi mobbar int: <https://folkhalsan.fi/globalassets/unga/professionella/mobbningsforebyggan-de/vi-mobbar-int-mappen.pdf> den 25 04 2022
- Steinberg, J. (2020). *Aktiva värderingar*. Stockholm: Gothia Fortbildning.
- Stensaasen, S., & Sletta, O. (2000). *Grupprocesser*. Stockholm: Natur & Kultur. Hämtat den 19 01 2022
- Strategyzer. (u.d.). *Test Card*. Hämtat från www.strategyzer.com: <https://www.strategyzer.com/hubfs/Assets%20-%20Downloads/the-test-card-1.pdf> den 14 01 2022
- Söderström, J. (2020). Därför har vi en skola. i C. Jonsson, *Trygga klassrum - kreativa metoder för goda samtal* (ss. 50-52). Lerum: Vista förlag.
- Utbildningsstyrelsen. (2020). Att bygga resiliens - Stöd för demokratifostran. Hämtat från https://www.opf.fi/sites/default/files/documents/att_bygga_resiliens_stod_for_demokratifostran.pdf den 10 02 2022
- Utbildningsstyrelsen. (2021). *Ungefär 4 000 elever i de högre årskurserna har kontinuerligt stor skolfrånvaro*. Hämtat från www.opf.fi: <https://www.opf.fi/sv/nyheter/2020/ungefar-4-000-elever-i-de-hogre-arsturserna-har-kontinuerligt-stor-skolfranvaro> den 01 03 2022
- Utbildningsstyrelsen. (2022). *Kompisfärdigheter är färdigheter som kan övas upp*. Hämtat från opf.fi: <https://www.opf.fi/sv/utbildning-och-examina/kompisfardigheter-ar-fardigheter-som-kan-ovas-upp> den 10 02 2022
- Weismuller, P. C., Gransska, M. A., Alexander, M., White, C. G., & Kramer, P. (2007). Elementary School Nurse Intervention: Attendance and health Outcomes. *the Jopurnal of School Nursing*, 2, 9. Hämtat den 22 01 2022

Wittenman, H. O., Scherer, L. D., Gavaruzzi, T., & et.al. (2016). Design Features of Explicit Values Clarification Methods: A systematic Review. *Med Decis Making: an international journal of the society for Medical Decision Making*. Hämtat från https://corpus.ulaval.ca/jspui/bitstream/20.500.11794/16171/1/VCMv3_paper1_accepted_version.pdf

Figurförteckning

Figur 1 Produktionsprocessen	14
Figur 2 Stå på linje, loop 1	15
Figur 3 Fyra hörn, loop 1	16
Figur 4 Forsköskort 1	17
Figur 5 Utvärderingskort 1	18
Figur 6 Stå på linje, loop 2	19
Figur 7 Fyra hörn, loop 2	20
Figur 8 Följdfrågor, loop 2.....	20
Figur 9 Frågor till Handuppräckning, loop 2	21
Figur 10 Frågor till reflektionsstund, loop 2.....	21
Figur 11 Försökskort 2	22
Figur 12 Utvärderingskort 2.....	23
Figur 13 Elevernas respons	24
Figur 14 Försökskort 3	25
Figur 15 Utvärderingskort 3.....	26
Figur 16 Sammanfattning av tester	28

Bilaga 1

Sammanställning av skolcoachernas svar

Skolcoach	Gör	Behöver
<p>SC1</p>	<p>Arbetar främst med individer i högstadiet. Deltar i elevvårdsteamet. Samarbetar även med socialen och ungdomsarbetare.</p> <p>Har egen arbetsmobil och epost som eleverna kan kontakta. Syns alltid i korridoren. Har kontakt med föräldrar och skapar samarbete. Medlar mellan lärare och elev. Kan träffa elever på annan plats än i skolan.</p> <p>Inblandad i flera fall av problematisk skol-frånvaro.</p> <p>Arbetstiden går främst till elever som mår dåligt. Arbetar tätt med skolkuratorn. Kan fånga upp elever i korridoren och få dem i kontakt med skolkuratorn.</p>	<p>Saknar ett strukturerat schema och checklistor för arbetsuppgifter.</p> <p>Relationsbygge med årskurs sex.</p> <p>Det skulle underlätta att ”Ha ett ansikte på eleverna” redan innan höstens skolstart.</p>
<p>SC2</p>	<p>Arbetar mycket med enskilda klasser. Använder sig av KiVa-programmet och Folkhälsans material som redan finns men anser att det är ganska svåra att söka bland.</p>	<p>Önskar ett verktyg som kan skapa en bättre klassammanhållning. Skulle kunna vara typer av värderingsövningar eller samarbetsövningar.</p>
<p>SC3</p>	<p>Jobbar med individer, inte grupper. Möten med eleven sker spontant, antingen det att eleven tar kontakt med skolcoachen eller tvärtom. Har ingen arbetsbeskrivning, men ser sin uppgift att motivera eleverna, där hen inte fokuserar endast på problemet utan ser det som är bra och lyfta det vidare. Skolcoachen gör lite allt möjligt, ser vad som behövs, men drar tydliga gränser när något fall är utanför hens egenskapsområden. Jobbar som ett vuxenstöd, utan lärarrollen. Rör sig överallt i verksamheten där hen är bland annat med på lektioner, är ute i korridorerna etc. Om någon elev är borta från skolan tar hen kontakt. Är en del av studerandevårdsgruppen, där bland annat hälsovårdaren, skolkuratorn och läraren är med.</p>	<p>Saknar någon hen kan bolla tankar med.</p>

Bilaga 1

	<p>Arbetar främst med ungdomar på en folkhögskola, nu i 6 år.</p>	
SC4	<p>Arbetar i högstadiet. Ansvarar för skolans assistenter, finns alltid till hands för eleverna som vuxenstöd, stötta och hjälpa med deras arbeten, arbetar med elever som har svårt att komma till skolan och har även hämtat dem med bilen, hjälper kansliet att få in vikarier, vikarierar själv i skolklasserna vid behov, samarbetar med myndigheter, deltar i Friends/Kiva-gruppen (antimobbing och trivselsn i skolan), hjälper lärare att ta fram material, ansvarar för provskrivningar för de elever som har möjlighet att skriva i mindre grupp – delegerar var de ska sitta osv., ansvarade tidigare för en killgrupp.</p> <p>Arbetar med elevfokus och önskar stöda eleverna i att skolan inte är livsviktig. Hälsan är viktigare. Stöd av KBT-utbildning.</p> <p>Kan ha elever sittande i sitt arbetsrum 4h/dag vid problem.</p> <p>Ingår i elevvårdsteamet och arbetar tätt med kurator och elevhandledare.</p> <p>Drar en gräns om eleven mår för dåligt, det är kuratorns arbete.</p>	<p>Saknar utrymmen för eleverna som behöver lugn och ro.</p> <p>Strukturerat schema och tydliga ramar för arbetet.</p> <p>Material från Finland.</p> <p>Arbete med de ”tysta” eleverna – de som inte kräver någonting. De glöms bort.</p>
SC5	<p>Jobbar på gruppnivå och har ansvar över elevcafé i skolan.</p> <p>Ingår i elevrådet i skolan. Hen har ett eget arbetsrum som eleverna kan komma till när det vill prata. Hens egentliga arbetstid är under rasterna. Jobbar mycket med trivsel i skolan och för pengar från café köps in olika saker ss pingisbord, spel och för de äldre eleverna satsas det också på trivsel med myshörnor.</p>	<p>Har inga klara arbetsbilder utan hen gör sitt arbete helt utifrån egna tankar och funderingar. Hen har varit länge i skolvärlden och har massor av erfarenheter.</p>

Bilaga 2

Sökhistorik

Datum för sökning	16.3.2022
Databas	Google Scholar
Söktermer	Group counseling with values clarification
Sökfras	"Group counseling with values clarification"
Antal träffar	2
Avgränsningar	-
Antal träffar efter avgränsningar	2
Antal valda artiklar	1 "Group counseling with values clarification techniques to increase students' respect"

Datum för sökning	16.3.2021
Databas	EBSCOhost (all databases)
Söktermer	Values clarification
Sökfras	Values clarification
Antal träffar	3600
Avgränsningar	Full text, 2015-2022, Age: adolescent: 13-14 years
Antal träffar efter avgränsningar	4
Antal valda artiklar	1 "An examination of Adolescents' Values in a Motivational Interviewing-based Obesity Intervention"

Datum för sökning	23.3.2022
Databas	Google Scholar
Söktermer	Value clarification methods, systematic review
Sökfras	"Value clarification methods" AND "systematic review"
Antal träffar	227
Avgränsningar	2016–2021, review articles
Antal träffar efter avgränsningar	26
Antal valda artiklar	1 "Design features of explicit values clarification methods: a systematic review"

Bilaga 2

Datum för sökning	23.3.2021
Databas	EBSCOhost
Söktermer	School satisfaction, family functioning, peer support, the transition to high school
Sökfras	School satisfaction AND family functioning AND peer support AND the transition to high school
Antal träffar	1
Avgränsningar	-
Antal träffar efter avgränsningar	1
Antal valda artiklar	1 "The Transition from middle School to High School: The mediating Role of Perceived Peer Supportr in the Relationship between Family Functioning and School Satisfaction"

Datum för sökning	23.3.2021
Databas	EBSCOhost (all databases)
Söktermer	Attendance, elementary school, nurse intervention
Sökfras	Attendance AND "elementary school" AND "nurse intervention"
Antal träffar	2
Avgränsningar	-
Antal träffar efter avgränsningar	1
Antal valda artiklar	1 "Elementary school nurse interventions: attendance and health outcomes"

Datum för sökning	23.3.2021
Databas	Google Scholar
Söktermer	Values clarification, technique, learning, value, learning with value clarification
Sökfras	"Value clarification technique" AND learning AND value AND "learning with values clarification"
Antal träffar	28
Avgränsningar	2016–2020
Antal träffar efter avgränsningar	12
Antal valda artiklar	1 "The Improvement Application Value of Cultural Character Nation to Students in Civil Learning with Value Clarification Technique Approach List Model in Cass IV B SDN 16 Tarok Dipo Bukittingi"

Bilaga 3

Epost till skolcoacherna om idén

Hejsan!

Tack för den givande informationen vi har fått av er hittills. Det är tydligt för oss att ni alla arbetar på relativt olika sätt och saknar tydliga arbetsbeskrivningar. I vårt examensuppdrag står att verktyget ska locka till diskussion, reflektion och aktivera elevers tankar. Från projektledaren har vi också fått feedbacken att vi ska fokusera på det förebyggande och resursförstärkande arbetssättet.

Hemmasittandet har framkommit, från er, som ett problem ni tampas med. Vi har nu en idé om att vi, som förebyggande åtgärd, fokuserar på klassernas sammanhållning och förståelse för varandra. Med en tanke att en känsla av gemenskap och acceptans kan förebygga skolfrånvaro.

Vår tanke är att utveckla ett verktyg innehållande värderingsövningar, där elevernas åsikter och tankar utmanas i grupp. Värderingsövningarna kunde handla om olikheter, känslor, gemenskap, mående, förståelse, acceptans – vad är viktigt, vad är tillåtet, vad tycker eleven?

Vad tror ni om detta? Är det något ni vill tillägga eller be oss att se mer på?

Med vänliga hälsningar,

Linda Eriksson, Matilda Mann, Cidia Chit och Pamela Westerlund

Epost till skolcoacherna om Loop 1

Hejsan skolcoacher!

Nu är det dags att påbörja testandet av vårt verktyg, vi hoppas ni är lika nyfikna på att testa som vi är på att få er respons. 16 mars har vi ett mellanseminarium och vill gärna ha feedback innan dess. Vi hoppas ni får tillgång till åtminstone en klass att testa detta i. Vill ni testa i fler klasser går det så klart bra också, men en räcker.

Tanken med verktyget är att främja en god klassgemenskap och att det kunde vara ett bra komplement att använda under de första veckorna i klass sju då eleverna ska lära känna varandra. Vi vet att lärare och skolkuratorer redan arbetar med detta effektivt, men hoppas som sagt att detta kan vara ett komplement som skolcoacherna kan hålla i. Nu när ni redan är en lång bit in i skolarbetet hoppas vi att verktyget ändå kan stöda klassgemenskapen.

Linda är bosatt på Åland och kan, om ni önskar, komma och observera hur övningen fungerar. Bara säg till om ni önskar det. Linda kommer i så fall enbart att fokusera på hur övningen löper, inte bedöma vare sig skolcoacher eller elever.

Efter ert test önskar vi få svar på dessa frågor:

Är materialet tydligt?

Vad skulle kunna utvecklas?

Är materialet tillräckligt eller för mycket för en lektion?

Anser ni att verktyget kan stärka klassgemenskapen?

Feedback av eleverna?

Kan verktyget vara ett bra komplement under de första veckorna i klass sju? Varför / varför inte?

Ser ni andra användningsområden för materialet?

Meddela oss gärna om ni inte vill eller inte har möjlighet att testa verktyget. All respons är väldigt viktig för oss nu för att komma vidare i examensarbetet. Och om ni inte får tillgång till någon klass innan 16.3 meddela oss gärna när ni utför testet.

Maila oss om något är oklart så försöker vi förtydliga.

Tusen tack på förhand!

Med vänliga hälsningar

Linda Eriksson, Matilda Mann, Cidia Chit och Pamela Westerlund

Epost till skolcoacherna om Loop 2

Hej skolcoacherna!

Tack för respons från första testet. Nu är det dags för test två. Även om du inte har gjort det första testet får du gärna testa denna gång. Åldern på eleverna spelar ingen roll.

Vi har gått igenom er respons och vidareutvecklat verktyget. Responsen vi fick av er var att materialet var lätt att använda med tydliga instruktioner. Det är ett bra redskap för att stärka klassgemenskapen

En av er har testat i årskurs 6 där eleverna tyckte att det var roligt och deltog engagerat men de ställde sig oftast i öppna hörnet då det var svårt att välja bara ett alternativ. En av er har testat i tre klasser på årskurs 7 där vissa av eleverna var barnsliga, hade svårt att lyssna och tyckte frågorna var lite "konstiga". Ni vill gärna testa i högre årskurser för att se om de har lättare att utveckla sina tankar.

Ni påtalade att diskussionen efteråt är viktig. Skillnaden mellan stå på linje som uppvärmning och avslutning var inte stor, men några placerade sig annorlunda.

Utifrån detta och responsen från vårt mellanseminarium har vi nu vidareutvecklat verktyget lite.

För att få igång klasserna inför övningen har vi nu lagt till en ny uppvärmning. Där tanken är att alla i klassen är en viktig länk i en kedja.

Stå på linje som avslutning är nu borttaget, då skillnaden i var eleverna ställde sig inte var så stor.

Frågorna/påståendena är nu formulerade för att helt riktas in mot klassgemenskap.

Vi har fyllt på med frågor/påståenden och lagt till tidsåtgång. Tanken är att ni nu själva kan planera er lektion för att lättare anpassa till den gruppen ni ska arbeta i. Kanske en klass har problem med klassgemenskapen och ni vill testa i den? Eller kanske ni vill testa i en klass som redan känner varandra - då kan ni välja de mer allmänna påstående om klassgemenskap.

Istället för stå-på-linje som avslutning har vi lagt till en Handuppräkningsövning istället. Ni kan mixa övningarna fritt.

Reflektionsstunden som avslutning behöver ges utrymme i er planering.

Inför ert nästa test: utmana gärna eleverna att våga ta ställning eller ha egna förslag. Det vore roligt om ni fick möjlighet att testa åtminstone med en klass som ni redan har testat på, för att se om de förstår övningen bättre andra gången.

- Efter ert test önskar vi få svar på följande frågor:
- Är det nya materialet tydligt?
- Önskemål om vidareutveckling?

Bilaga 5

- Kan verktyget stärka klassgemenskapen?
- Är det lättare/svårare att använda verktyget när du har friare händer att själv välja övningar /påståenden?
- Ny respons av eleverna?
- Förstår eleverna övningarna bättre?
- Tillförde uppvärmningsövningen någonting?

26 april ska vi skicka in vårt examensarbete och verktyg inför den slutliga examenspresentationen. Innan dess skulle vi gärna vilja få respons av er två gånger. Denna gång och en gång till. Därför skulle vi gärna vilja få respons av er innan 4 april denna gång, så vi kan vidareutveckla och skicka ut för ett nytt test till er samma vecka.

Vi förstår att detta tar tid av er och vi kan inte nog tacka för er hjälp! Även om ni inte har hunnit testa den första gång är det jätteroligt om ni vill testa denna gång, så vi får ännu mer respons att arbeta med.

Med vänliga hälsningar

Linda Eriksson, Matilda Mann, Cidia Chit och Pamela Westerlund

Epost till skolcoacherna om Loop 3

Hej!

Vi har nu sammanställt er respons och vidareutvecklat verktyget ännu en gång. Ni är nöjda med materialet så vi har tagit fasta på feedbacken av eleverna som en av er har skickat och formulerat fler påståenden.

På grund av att inlämningsdatumet närmar sig förstår vi om ni inte hinner testa materialet en gång till. Vill ni ändå göra det är det såklart välkommet. Om ni inte hinner skulle vi ändå vara tacksamma om ni ser igenom materialet och svarar på följande frågor:

1. Är alla påståenden och alternativ relevanta med tanke på klassgemenskapen?
2. Har ni något förslag på påståenden?

Och svara gärna på våra två frågeställningar som vi ställer oss själva i examensarbetet:

1. Kan värderingsövningar stödja skolcoachernas arbete med klassgemenskapen?
2. Lär eleverna känna varandra bättre genom värderingsövningar?

Vi vill gärna ha svar senast 20 april.

Glad påsk! 🐣

Med vänliga hälsningar

Linda Eriksson, Matilda Mann, Cidia Chit och Pamela Westerlund

Bilaga 7

Epost till skolcoacherna om samtycke

Hejsan!

Vi sammanställer som bäst vårt examensarbete. Tanken är att vår första kontakt mer er (då vi frågade om ert arbete i stort, önskemål, förslag på verktyg och vad ni saknar i arbetet) sammanställs i en tabell, vilken bifogas examensarbetet. Vidare sammanställs responsen efter testerna i olika utvärderingskort som också bifogas examensarbetet.

Era namn och skolornas namn kommer inte att framgå i texten, utan ni kodas med SC1, SC2 osv. Med tanke på att Åland är så litet kan vi dock inte med fullständig säkerhet lova att ni inte identifieras av någon. Ni är fem skolcoacher vi hade kontakt med i början, och tre som vi har haft regelbunden kontakt med efter det. Viktigt att ni alla fem godkänner medverkan.

Ger ni ert samtycke till detta?

Mvh.

Linda Eriksson, Cidia Chit, Pamela Westerlund och Matilda Mann

Verktyget

INLEDNING

Syftet med detta verktyg är att stärka klassgemenskapen med hjälp av värderingsövningar. Värderingsövningar ger eleverna möjlighet att lyfta sina åsikter och reflektera över dem.

Ledaren håller en tydlig struktur och tydliga ramar under övningarna. Ingen deltagare får avbryta någon annan eller kommentera något negativt. Det som sägs stannar i rummet. Alla ska vara inkluderade och få komma till tals om de önskar, ingen är tvingad att tala högt. Ledaren ska visa alla respekt, ställa öppna frågor, lyssna, vara engagerad och samtidigt neutral. Det finns inget rätt eller fel svar, vilket behöver tydliggöras för eleven. Ledaren uppmuntrar till olika tankar och idéer. Det ska vara okej om eleven vill sitta på sidan om och inte ta ställning, tids nog kommer de också att delta när de vet hur det går till.

Utifrån detta verktyg kan ledaren själv planera och anpassa övningen till klassen de ska arbeta i. Målet med verktyget är att det ska kunna användas då eleverna lär känna varandra eller då problem har uppstått i klassen.

Övningarna förklaras tydligare under varje del i verktyget.

UPPVÄRMNING

Kedjan

För att få igång klassen inför värderingsövningarna kan ni börja med denna uppvärmningslek.

Ledaren spelar musik eller läser en text medan eleverna rör sig fritt i klassrummet. När det blir tyst ska klassen så fort som möjligt ta i armkrok för att bilda en kedja där alla elever är en viktig länk.

Här kan ni välja att börja värderingsövningarna eller försvåra kedjan genom att upprepa övningen men istället be eleverna bilda kedjan där varannan elev tittar framåt och varannan bakåt eller i längdordning.

Tidsåtgång: Max 5 minuter

Material: Valfri musik eller text

VÄRDERINGSÖVNING

Stå på linje

Ledaren drar en linje på golvet, markerat med siffrorna 1 - 6. Eleverna står upp och får höra ett påstående. Eleverna tar med kort betänketid ställning genom att placera sig någonstans på linjen mellan 1 och 6. 1 betyder håller helt med och 6 betyder håller inte alls med. En kort diskussion med klasskamraterna i närheten om varför de står där de står.

Tidsåtgång: 2-3 minuter för varje påstående inklusive kort diskussion.

Material: Siffrorna 1-6 utskrivna på A4-papper.

1. Alla har lätt att lära känna andra människor
2. Alla kan vara sig själva i klassen
3. Alla känner sina klasskamrater
4. Alla kan uttrycka sin åsikt i klassen
5. Alla kan påverka klassgemenskapen
6. Alla klasser kan ha en bra klassgemenskap
7. Alla trivs i vår klass
8. Jag kan bli bättre på att se och respektera mina klasskamrater

VÄRDERINGSÖVNING

Fyra hörn

Ledaren placerar ut A, B, C, D i olika hörn i klassrummet. Skolcoachen läser upp påståenden och pekar ut givna svar i hörnen A - C och D som ett öppet hörn. Det öppna hörnet är inget "jag vet inte" - alternativ utan en möjlighet för elever att komma med egna förslag. Ledaren uppmuntrar eleverna att svara helt enligt egna tankar.

Efter en kort betänketid ställer eleverna sig i det hörn som bäst passar dem. Grupperna får inom hörnet diskutera varför de har valt det hörnet. Om någon blir ensam i ett hörn kan hen diskutera med en annan grupp och sen gå tillbaka till sitt hörn. Någon ifrån varje hörn delger gruppens tankar med hela klassen. Ledaren står nära den som är ensam i sitt hörn.

Ge eleverna en möjlighet att byta hörn efter diskussionen.

Tidsåtgång: 5 minuter för varje påstående inklusive diskussion

Material: Bokstäverna A, B, C, D utskrivna på A4-papper.

Bilaga 8

1. Det viktigaste för att trivas i klassen är

- A) Att alla accepteras för den de är
- B) Att vi har roligt tillsammans
- C) Att vi har arbetsro
- D) Öppet hörn

2. En bra klasskamrat

- A) Säger "Hej" varje dag
- B) Lyssnar på andra
- C) Säger "stopp" när någon är elak
- D) Öppet hörn

3. Viktigt för en bra klassgemenskap är

- A) Att alla får vara den de är
- B) Att alla känner sig behövda
- C) Att alla vågar säga vad de tycker
- D) Öppet hörn

4. Hur kan vi förbättra klassgemenskapen

- A) Genom att ha gemensamma regler
- B) Med hjälp av samarbetsövningar
- C) Ha varsin vänelev i klassen
- D) Öppet hörn

Bilaga 8

5. Vem påverkar klassgemenskapen mest

- A) Flickor mer än pojkar
- B) Pojkar mera än flickor
- C) Flickor och pojkar lika mycket
- D) Öppet hörn

6. För en bra trivsel i klassen behövs

- A) Att alla hälsar på varandra
- B) Att vi kommer överens med alla
- C) Att alla får vara med
- D) Öppet hörn

7. Om någon är elak mot en klasskamrat

- A) Går jag och meddelar en vuxen
- B) Går jag dit och säger "sluta"
- C) Går jag därifrån utan att säga något
- D) Öppet hörn

8. I en klass är det viktigt med

- A) Humor
- B) Arbetsro
- C) Trygghet
- D) Öppet hörn

Bilaga 8

9. På fritiden brukar jag mest

- A) Vara hemma
- B) Vara med kompisar
- C) Delta i aktiviteter
- D) Öppet hörn

10. Viktigaste när vi bemöter varandra är

- A) Att vi visar intresse för varandra
- B) Att vi förstår att vi är olika
- C) Att hålla ögonkontakt
- D) Öppet hörn

Följdfrågor

Följdfrågor är ett bra hjälpmedel för att få eleverna att reflektera över sina svar. Viktigt att inte ifrågasätta utan att nyfiket locka fram deras egna tankar.

Allmänna frågor som passar till alla frågor:

1. Vad sade ni under er diskussion?
2. Vad är det som gör detta viktigt?
3. Vad fick dig att ställa dig där?
4. Hur tänkte ni i valet?

Kom ihåg att argumentation inte hör till uppgiften. Ledaren fördelar ordet och avbryter vid behov.

VÄRDERINGSÖVNING

Handuppräckning

Ledaren läser påståenden. Eleverna räcker upp handen om de håller med, håller händerna mot golvet om de inte håller med och lägger armarna i kors om de kanske håller med.

Tidsåtgång: 1 minut för varje påstående.

1. Klassgemenskap är viktigt
2. Det är lätt att lära känna andra elever
3. Jag kan bidra till en bra klassgemenskap
4. Vi säger ifrån om någon är elak mot en klasskamrat
5. Vi tar hand om varandra i klassen
6. Gemenskapen i vår klass kan bli bättre
7. Alla i klassen förstår hur jag vill bli bemött
8. Jag förstår hur alla i klassen vill bli bemötta

REFLEKTIONSSTUND

En viktig del med värderingsövningar är diskussioner och reflektioner. Planera övningen så ni även har tid med en reflektionsstund.

Här är förslag på frågor:

1. Vill någon dela sina tankar om övningen?
2. Var övningen lätt eller svår?
3. Tror ni att värderingsövningar kan hjälpa er att uttrycka era åsikter?
4. Kan värderingsövningar ändra era åsikter?
5. Kan ni lära er något nytt om era klasskamrater med hjälp av värderingsövningar?
6. Kan ni komma på något som ni kan förändra för att öka klassgemenskapen?

Källor

Byréus, K. (2012). Kreativa metoder för grupputveckling och handledning. Stockholm: Liber AB.

Jonsson, C. (2020). Trygga klassum. Kreativa metoder för goda samtal. Lerum: Visto förlag.

Samarbetsbolaget. (2017). Värderingsövningar. Hämtat från <https://samarbetsbolaget.se/varderingsovningar/>